

گل افشانی اقبال

کلام اقبال اردو کا منظوم کھوار ترجمہ

مترجم

رحمت عزیز چترالی

اقبال اکادمی پاکستان

گل افشانت اقبال

کلام اقبال اردو کا منظوم کھوار ترجمہ

مترجم

رحمت عزیز چترالی

اقبال اکادمی پاکستان

جملہ حقوق محفوظ ہیں

ISBN 969-416-289-0

ناشر:

محمد سہیل عمر ناظم اقبال اکادمی پاکستان
چھٹی منزل، اکادمی بلاک، ایوان اقبال، ایئرٹن روڈ، لاہور

Tel: 92-42-6314510

Fax: 92-42-6314496

Email: iqbalacd@lhr.comsats.net.pk

Website: www.allamaiqbal.com

۱۹۹۹

طبع اول:

۵۰۰

تعداد:

۸۰ روپے

قیمت:

طیب اقبال پرنٹرز، لاہور

مطبع:

محل فروخت: ۱۱۶ میکوڈ روڈ، لاہور فون: ۷۳۵۷۲۱۳

فہرست

صفحہ نمبر	عنوان	شمار
۲۵	حضرت بلال رضی اللہ عنہ	
	حضرت آدمؑ سرگزشت	
۲۶	ہندوستانوں ترانہ	
۲۶	انگارگو نگو	
	چھوٹیو استاری	
۲۷	ہندوستانی خلیفہان بشاؤنو	۹
۲۷	نوغ مندر	۱۹
۲۸	داغ	۱۹
۲۸	خنیق اوپے شیخ	۱۹
۲۸	راویو کنارا	۲۰
۲۸	مسافرو التجا	۲۱
	غزلیات / نظمیں	۲۱
۳۰	محبت	۲۲
۳۱	حسنو حقیقت	۲۲
۳۲	علی گڑھ کالجو طالب علمان نامہ	۲۲
۳۲	حسن اوپے عشق	۲۳
۳۲	شیکہ پوشیو پوشی	۲۳
۳۲	بڑوک	
۳۲	مس اوپے استاری	۲۳
۳۳	سلیمی	
۳۳	نوباک کوشش	۲۴
۳۳	انسان	۲۴
۳۳	ای شام	۲۴
۳۳	تنہائی	۲۵
۳۳	فراق	۲۵
	☆ بانگ درا ☆	
	شاعر نو آسانوای ژاہبک استاری	
	ہمالہ	
	رنگین گمبوری	
	خنیقو دشت (عمر)	
	شویناک اوپے مگاس	
	یشو اوپے پائے	
	خنیقو دعا	
	نانو خوشپ	
	شیخ اوپے پروانہ	
	عقل اوپے ہردی	
	بو نیکرو فریاد	
	بیردوان سوم مشتو گگی	
	بلو نیکرو گمبوری	
	چھوٹیو پیغام	
	شاعر	
	ہردی	
	بناتم اے دنیو محفل	
	چھیر پاک خنیق	
	دردو تصویر	
	مس	

۳۵	شوخیغیب و نانو یادا	۳۵	صلیہ (مسلمو جزیرہ)
۳۷	حضرت بلال رضی اللہ عنہ	۳۵	غزلیات / نظمیں
۳۷	گمبوریان خونخا	۳۷	اسلامی ملک
۳۷	فردوسہ ای گفتگو	۳۷	استاری
۳۷	یرموکو ژانگوای واقعہ	۳۷	شاہی قبرستان
۳۸	گمبوری	۳۸	عمو فلسفہ
۳۸	غزلیات	۳۸	قومی ترانہ
۳۹	مذاقیہ / مزاحیہ	۳۹	ای حاجی مدینو راہا

☆ بال جبریل ☆

۵۸	دعا	۳۹	قطعہ
۵۸	قرطبہ معزود	۳۹	شکوہ
۵۹	قید خانہ	۴۰	مس
۵۹	عبدالرحمن اول	۴۰	نصیحت
۵۹	ہسپانیہ	۴۰	رام (خداوند)
۶۰	لینن	۴۱	عید و نوغ
۶۰	خدا یو فرمان	۴۱	مسلم
۶۱	جاوید نامہ	۴۱	حضور رسالت باب
۶۱	ای نوجوانو نامہ	۴۲	شکوہ و جواب
۶۲	ساتی نامہ	۴۲	تعلیم اوچے تعلیمو نتیجہ
۶۲	زمینو روح	۴۲	چھو چھو مستحقوی
۶۲	محبت	۴۲	دعا
۶۲	جاوید نامہ	۴۲	عید و موتغا شعر نیو شکو فرمانیشو جوایا
۶۳	حال اوچے مقام	۴۲	فاطمہ بنت عبد اللہ
۶۳	لینے	۴۲	پراٹھا غار اوچے استاری
		۴۲	حقو پٹھیجھک
		۴۵	صدیق رضی اللہ عنہ

۷۲	پراثرگار	۶۳	پرواز
۷۲	روی	۶۳	شاجین
۷۲	حرام ہشاؤنو	۶۳	شیر اوچے حجیر
۷۲	اشتراکیت		
۷۳	کارل مارکس		
۷۳	تھوشینک	۶۷	لا الہ الا اللہ
۷۳	غلامیہ نفسیات	۶۷	مسلمانوں زوال
۷۴	اہلسو پیغام	۶۷	علم اوچے عشق
۷۴	تذبذب و اغ	۶۸	توحید
۷۴	غلامن نمبو	۶۸	سلطان
۷۴	فلسطینی عربوتے	۶۸	صوفیوتے
۷۴	محراب گل افغانو افکار	۶۸	ہندی اسلام
		۶۹	محمد علی باب
		۶۹	امامت
		۶۹	مسلمان موش
		۷۰	ہندی مکتب
			ترتیب
		۷۰	طالب علم
			عورتان آزادی
		۷۱	ادبیات (فنون لطیفہ)
		۷۱	پیر سو معوذہ
		۷۱	ادبیات
		۷۱	امید و شعور
		۷۱	امید
		۷۱	باغوروشتی
		۷۱	
		۷۱	

☆ ارمغان حجاز ☆

۷۹	اہلسو مجلس شورئ	۶۹	مسلمان موش
۸۰	اہلسو خطاب	۷۰	ہندی مکتب
۸۰	زارو بلوچ		ترتیب
۸۱	عالم برزخا	۷۰	طالب علم
۸۱	دور ژنیودعا		عورتان آزادی
۸۲	رباعیات	۷۱	ادبیات (فنون لطیفہ)
۸۳	ملا زادہ ضیغم لولابی کشمیری	۷۱	پیر سو معوذہ
۸۳	حضرت انسان	۷۱	ادبیات
	ختم شد	۷۱	امید و شعور
		۷۱	امید
		۷۱	باغوروشتی

در دیدۀ معنی نگران حضرت اقبال
پیگیری کرد و لیکن بیمبر نتوان گفت

(مولانا غلام قادر گرامی جالندھری)

☆ ”انتساب“ ☆

اوا حضرت علامہ ڈاکٹر محمد اقبال رحمۃ اللہ علیہ کلام کھوارا ترجمو تان مرحومہ
نانو (خدائے ہتو عوتے جنت نصیب کوراروا تان قابل فخر تتو، تان ای پھولوک برارو
اوچے واتان تتو برار علی مرادو نامہ کومان، مہ غون کھوار زبانو ای تاپندالی خچقو ہیہ
کوشش صرف اوچے صرف ہمتان وجہین شیرمہ کیہ کمال ہیارا نیکی، بس صرف نن
تان دعا شیر۔

رحمت عزیز چترالی

THE [illegible]

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, illegible text]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مقدمہ

شاعریو آسمانواى ژاپهشپاک استارى --- اقبال

شاعر مشرق حضرت علامہ ڈاکٹر محمد اقبال رحمۃ اللہ علیہ کلامو یعنی ”کلیات اقبالاری نیویری“ کھوار زبانہ ”گل افشانیات اقبالو“ نامو سورا ترجمہ کوری پسہ پر دوشته پیش کوری مته بو خوشانی بو بیان۔ امید کومان کہ پسہ دی ہمو خوشمی۔ واپسہ دی اقبالو بارا قلم امنیمی۔ معزز راکان! ترجمہ کوریک بو مشکل کوروم مگم کوس شعران منظوم ترجمہ کوریک دنیا سفو ساری مشکل۔ واپسہ پچے بو محتو ضرورت بو بیان۔ ہش جو شور کہ چھوٹی تہ انوس محنت کوریکو دی وادی کیہ نو کیہ کمی بہچوران واپسہ کیو آچہ گیاک روئی یعنی نوع نسل پورا کورویان۔ آوا اقبالوہیہ کلامو ترجمہ کوریک کیہ حد اپت کامیاب ہتی اسوم ہمو بارا تھے پسہ لودوی۔ آوا اقبالو کلامو کھوارا ترجمہ کوری کوس چا کیئے کیاغ نیو ہشتم دی نو۔ مہ ضمیرہیہ اشاریو گوارا نو آری کہ آوا کوس چا کیئے تان کتابو بارا کوس موژی پھان کوری یا کوس شوت دیتی کیاغ نیو ہشتم۔ پتے جم معلوم کہ کوس چا کیئے کیاغ نیو ہشتم کو اوچے کوس تان نیو ہشتم کو موژی زمینو اوچے آسمانو بہری فرق شیر۔ مہ طبیعتاری بو چھتراری اہل قلم اوچے صحافی حضرات خاص کوری شعراء واقف کہ او ہونیہ پت اللہو مہرانیو سورا کیہ شعر کہ مشاعرین رے اسوم یا کیہ مضمون کہ اخباراتین نیو ہشی اسوم کیاوت دی کوسوم نہ تھو شیئے اسوم کہ مہ مضمونان یا مہ شعران بارا تودی کیاغ نیو ہشیئے ہیں مہ نیو ہشتم سورا تنقید کورور رتے ہر ایو ایوتے رے اسوم مہ لودیکو اصل مقصد ہیہ کہ بو روئی تان کتابان اوچے مضمونان بارا خوران چا کیئے قسمہ قسمہ کوری کیاغ کیاغ نیو ہشتم مگم ہیہ مہ پچے بو شکل سارنیتائی کہ آوا کوس تے درخواست کوری کیاغ نیو ہشتم۔ معزز راکان! پتے تان کہ ہیہ کہ کتابو بارا کیاغ کہ

نیویشیتائی ہنسے صحیحی بوئی واپسہ نیویشیرو ہے لفظ مہ نیچے سور مو (Gold) برابر ابونی۔
 بہر حال ہنسے اقبالو بارا مشقول بوسی۔ شاعر مشرق پاکستانو مفکر اوچے شاعر یو آسمانوی ژا
 پھماک استاری او شوئی ہیہ استاری بو مد ایت ژا پھیکا پرائی مگم بد قسمتی ہیہ کہ پاکستان
 ساؤز بیکا رپوشی ہیہ استاریو روشتی ختم ہوئی۔ اسپہ سفودعا شیر کہ خداوند قدوس علامہ
 اقبالو روحوتے آرام نصیب کورار و ہورو قبر و فراخ اوچے روشتاری روشت کورار۔
 آمین! --- تم آمین۔

علامہ اقبال پھوپھو کان نیچے کیہ نظم کہ نیویشی اسور ہے نظممان موژی زیادہ تراگریز
 یاری اخذ کورونوبیتی شمنی۔ ہے نظممان شروعا "ماخوذ"۔ "ماخوذا زایرسن" یا "پھوپھو
 کان نیچے"۔ وغیرہ وغیرہ الفاظ نیویشونوبیتی شمنی مگم بعض نظممان بارا کیہ ذکر دی نوکورو
 نوبیتی شیرگیور کہ ہے نظممان مختصر جائزو گانیسی

"ای مگاس اوچے شو بیٹاک" ہیہ نظم میری ہووٹ نائین شاعر و نظمو (the fly
 and The Spider) آزاد ترجمہ شیر ہیہ نظم شروع شروعا ۳۲ اشعاران سورا
 مشتمل او شوئی لیکن بانگِ درا صرف ۲۳ اشعار شامل کورونوبیتی شمنی
 "ای زوم اوچے روشک" ہیہ نظم امریکو مشهور شاعر ایمرسنو نظماری
 (The mountain and Squirrel) گونونوبیتی شیر "ای لیشو اوچے پائے"
 ۲۹ شعران سورا مشتمل ہیہ نظم جین ٹیلرو مشهور نظماری (and The Ass
 and The Cow) گونونوبیتی شیر۔ بانگِ درا شامل بیکاری پروشی ہیہ نظمو اشعاران تعداد
 ۳۱ او شوئی۔ علامہ اقبال اصل نظمو کرداران بدیل کوری "گوروغو" ژاغا "پاپو" لیشو
 سوم ہکلام کوری پاشیہ اسور۔

"خفقودعا" ایم بی ایڈورڈو نظماری (A Child's Hymm) گونونوبیتی شیر۔
 "ہمدردی" ہیہ نظمو بارا علامہ اقبال ریران کہ ہیہ ولیم کوہرو نظماری گونونوبیتی شیر
 مگم ہمونیه پت اصل نظمو کا دریافت کوریکونوبیتی اسونی۔

"ننو خوشپ" ہیہ نظم ولیم بارنسو نظماری (The Mother's Dream)

گنوں بیتی شیر۔ اصل نظمو اشعار ان تعداد ۲۴ شیر لیکن بانگ درہ صرف ۱۵ اشعار شامل کورونو بیتی شینی ”بوسیکرو فریاد“ ہیہ نظمو بارا رویان خیال ہیہ کہ ہیہ ولیم کورپرو نظماری

(On a gold finch Starved to death in his Cage)
گنوں بیتی شیر، لیکن حقیقت ہیہ کہ ہیہ ای طبع زاد نظم ہیہ نظمو یس منظر و بارا مختلف لوملاؤ بوئیان، رونو بوئیان کہ علامہ اقبال ہیہ نظمو زیریعا بر صغیر و رویان غلامیو سورا رنج و غمو اظہار و کوری اسور۔

”ای آرزو“ یہ نظم سیموکل راجرز و نظماری (Awish) متاثر بیتی رونو بیتی شیر لیکن کھاڑ نظممان موثری معمولی مطابقت غیچھی گویان۔ علامہ اقبالو نظم ۲۰ اشعار ان سورا مشتمل شیر و درونگار دی شیر بلکہ ہونیادی تصور دی مختلف شیر، شاعر تان زمانو حالا تاری بیزار اسور نظمو اسلوب بوسادہ و دلکش شیر۔

”ای بوسیکرہ اوچے انگار گوغو“ ہیہ نظم ولیم کورپرو نظمو (Glow Worm The nightingale and آزاد ترجمہ شیر کورپرو نظم ۳۸ مصرعان سورا مشتمل شیر جبکہ علامہ اقبال ۱۲ اشعار ان یا ۲۴ مصرعان سورا لوملاؤ مکمل کوری اسور۔

علامہ اقبال ”مسلمانان خاندانو ای لعل اوشوئی گلستان شاعریو ای وور گمبوری اوشوئی کورا کہ بوغاؤ اوشوئی سف ڈاز ڈاز (ڈاز باز) روپھاؤ اوشوئی صورت شیلی صحت مند اوچے اعلیٰ تعلیم یافتہ اوشوئی ہش جوشور کہ بوخداداد صلاحیتان مالک اوشوئی گمبوریو اوچے خو، زومان، شویناک اوچے مگاس، غرض گوغ چواناری گانی دیوکیہ اشاریو دی آف نولا کیتائی۔ ہر موضوعا قلم اوسنیتائی۔ ہش جوشور کہ زار چھاریئے اسور۔ اردو زبانو نوچھہرو استورو بوکہ فارسیو اویسو بیتی ہو قابووا آلائی یعنی اردو زبانہ اوچے فارسیہ شعر و شاعری کوریک شروع آرہی۔ صرف اردو اوچے فارسیاتان نو بلکہ عربیو دی ممتاز فاضل اوشوئی جرمن زبان اوچے انگریزیو دی مضمون نیویشاؤ اوشوئی۔ اسلامیاتو بو ماہر اوشوئی ”اسرار خودی“ اوچے ”رموز بے خودی“ اقبالو بولفسیانہ مثنوی

شہنی اقبالؒ تان ناویادا ”بانگِ درا“ ای دردناک مرثیہ نظم بند کوری اسور۔ ہورے
 ہرای سنگدلاری سنگدل انسانودی غیج غیجھا اشریو بیان۔ عورتانن بارا بوکم شعرے
 اسور۔ ہوکلامہ عورتانن سوم عشق بوکم شیر۔ صرف ای ”بانگِ دو“ جو حصہ کہ ہتھیا
 عورتو سوم محبت غیجھی گویان، وای خورشعرا یعنی ”حسن اوچے عشقہ“ عورتو سوم محبتو
 اقرارو کوریان۔ اقبال عورتانن موثری ہتے عظیم ہستیان زکرو کوری اسور کہ ہتھیت
 اسپہ بچے قابل احترام و اعز تو لائق اسونی۔ یعنی حضرت فاطمہؑ مقام بو ژانگ شیر۔ ہو
 کردار اسپہ بچے ای مشعل راہ شیر۔ عورتانن پردو بارا بو ختتو سورا زور دیتی اسور۔
 پردوساری اقبالو مرادھیہ کہ شرم اوچے حیو روچھیکو بارا شیر۔ اجنی موشان سوم لوا
 چو کیکو منع کوری اسور۔ بے پردگیو سما جو تنزل قرار دیتی اسور۔

علامہ اقبال تان کشمیری اوشوئی۔ کشمیر و سوم بو محبت اوشوئی ہتے کشمیر کہ ہتو غوتے
 دنیائی جنت رونو بو بیان مہاراجہ گلاب سنگھوتے ایٹ انڈیا کمپنی ۷۰ لاکھ روپیہ بینیری
 ایستائی ایٹ انڈیا کمپنیو سو دو بارا ہموش ران کہ۔

دہقان و کشت و جوی و خیابان فروختند

قوسے فروختند وچہ آرزان فروختند

اقبالو شاعر یا قدیم روایت اوچے روایتی مضمون ہم آہنگی اسپہ غیجھی گویان۔
 اقبال مرد مومنو بچے عشقو ضروری جشوران ہو شاعر یا صداقت اوچے دیانت غیجھی
 گویان تان شاعر بو موثری کیہ ژاعادی زبان اوچے بیانو بے مقصد استعمال نو کوری اسور
 ۔ معاشرہ شومیان شعران صورتہ شبلی کوری رویان پرورشہ لاکھی اسور۔ پیس بلبل
 اوچے کوورو ہرونی نو خوشیے اسور کندوری کہ شاہینو اوچے بورجو (یورجو) خوشیے اسور۔
 مختصراً ”ہش جو شور کہ اقبال پاکستانو بچے کندوری کہ خدمت کوری اسور خور کا نہ کوریکو
 بیتی اسونی وانہ آئندہ کوریکو بونی یعنی اقبال اوچے پاکستان ای معنیو جو لفظ شہنی یعنی
 اقبالو اوچے پاکستانو موثری بچ (ہش) کیہ فرق نیکی دنیو روئی سف اقبالو ”ترجمان حقیقتو“
 لقبو سورا یاد کورویان۔

معزز قارئین کرمان! ادا جو کتاب بونیکو مہ بورشتہ داران، دوستان، اوچے خور دی ”وے ہر دیو چھتراری“ تان بوکھوتے لاکھتیانی تنقید (نقنہ) آریخی، ناچیت (شلتق) آریخی، نو خوشمتانی واپھتی چھتراری تان کوڑان دی براختناتی ہی نو خوشیاکان تعداد ” آٹے میں نمک کے برابر“ اوشوئی۔ وا خوش دارکن تعداد ہزار اردی تجاویز کوری شیر، مہ کتابان خوشداراکان موژی ای کما جم ہستیان نام ہمت شہنی پروفیسر اسرار الدین ڈاکٹر عنایت اللہ فیضی، ڈاکر زخمی، محمد شریف ٹکلیب، گل مراد خان حسرت، محمد نقیب اللہ رازی، چنگیز خان طریقی، شیر نادر ایڈووکیٹ، علی افسر جان ایڈووکیٹ، کفایت اللہ، فرمان علی، وغیرہ وغیرہ اسپہ چھتراریان ای شوم عادت ہیہ کہ اسپہ کا کہ جم کوروم آریخی، ہتو عو پسند نوکوسی۔ تان موژی ایغو گوچی پاشمی خورانتے چہہ نشکاؤ تان ہتو غیروسی۔ کوس حوصلہ افزائیو کوریک تھے ددیری اسپہ ہتو حقہ دی جم لو نو دوسی۔ تان سوروسفان ساری ایہہ جاشوسی، تان گردنی سخر ونوپوشی خور و گردنی دروتے طعنہ دوسی، ہرا یوالی نقاد بیکو نو بوئی وانہ ہرا یوالی کوس سورا منفی تنقید کوریکو بوئی۔ مہ کتابان سورا تنقید کوریکو حق ہتے رویانتے حاصل شیر کہ ہمتیان علمی اوچے ادبی کوروم نویو کو، وا کھوار زبان وادبو سورا ہمتیان عبور شیر۔ ہمت کیہ کتابو یا کیہ مضمونو سورا کہ تنقید آریخی ہتے تنقید دی معیاری بوئی۔ ہش (قابل فخر) نقاد حضراتن موژی گل نوزر خاکی، چنگیز طریقی، رحمت اکبر خان رحمت، ناجی خان ناجی، ڈاکٹر فیضی صاحبہار علاوہ خوردی بو شعرا گیککا اوچے ادیب اسونی اگر ہمت کہ کوس کتابان یا مضمونان سورا تنقیدی آریخی ہتے تنقید ایہہ گانو نو بوئی نہ کہ ای کما ”نارگسان“ کہ ہمت تان نسکارو ماٹیکو نو بوئی مہ کتابان سورا کھیو تنقید کونی مہ لوویکو مطلب ہیہ ہرگز ہرگز نو کہ مہ کتابان سورا کا تنقید موکوران، ہی ہتے روئی مہ کتابان سورا تنقید موکوران، کہ ہمت ”الفواوچے تھایا تو“ موژی درا کہ نو دونیان وا انوسوتے چھوئی رینیان۔ بہر حال ادا بوکیاغ ریک مشکیمان، تان ہر دیولوان دیک مشکیمان مگم ہسہ سوم مہ مشقوگی درونگار بیکو وجھین ہیہ کتابو صفحات دی اجازت نو دونیان وا ادا ہش کیہ لو دیتی ہیہ کتابو صفحاتن گندہ کوریک نو مشکیمان۔ ہیہ اقبالو بار

کتاب مگم مہ ژانہ توری تان ہر دیو موژا لین بیروای کمالوان پساتے پھریتام۔ اوکیہ لوکہ پھیریتام ہمت سف صحیح بقول شاعر

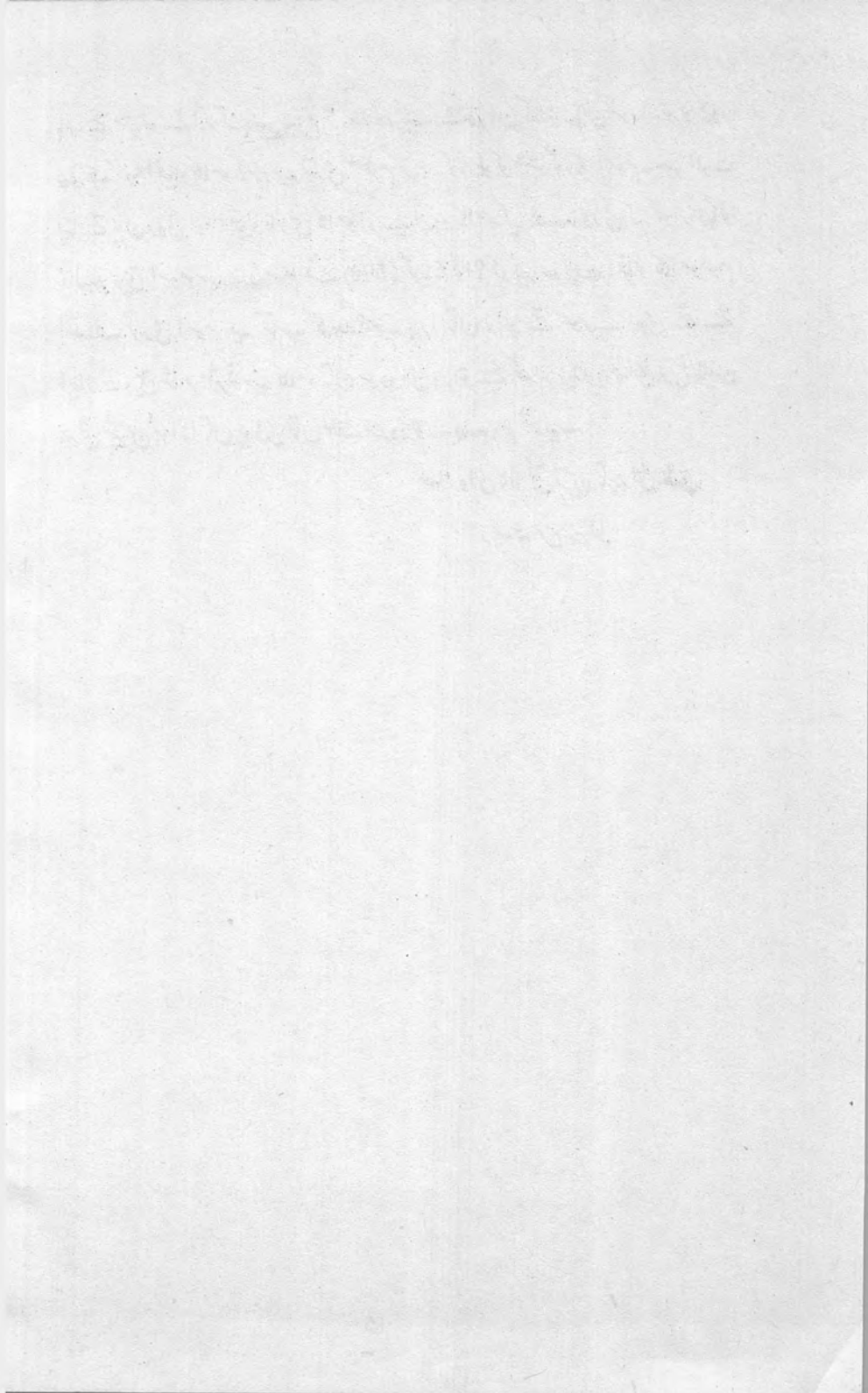
میرا اندازِ بیان گرچہ بہت شوخ نہیں ہے
شاید کہ اتر جائے تیرے دل میں میری بات

ہیہ منظوم ترجماری پروشٹی او او دوناؤ او شوتم کہ اقبالو بار اتان نثری کتابو اویل چھاپاؤ کوروما کہ کلام اقبالو منظوم ترجمو، تھے بوداپت دونیکارچی مہ ہر دی تان فیصلو ترجمو حقہ پرانی۔ ماشا اللہ او خوش قسمت ہیراتم واخداوند قدوسومہ سوراہیہ ای احسان عظیم کہ ای سالو اندرینی ہیہ مہ ترویو کتاب۔ انشاء اللہ تعالیٰ او آئندہ دی جم جم کتاب بوئیکو ہیہ سلسلو جاری لاہوم۔ آخر او اگر کہ ڈاکٹر وحید قریشی، ڈاکٹر وحید عشرت، ڈاکٹر فیضی، پروفیسر اسرار الدین اوچے تان قابل فخر برار رحمت گل، سید نور قبول و اقبال اکیڈمی پاکستان، اوچے کھوار اکیڈمیو عمدیدارانن موژی مولا بخش صدیقی، حسین علی صفدار، وکیل مصمام علی صاحبو، امیر اکبر خان ایڈوکیٹ، علی افسر جان ایڈوکیٹو، گل نواز خاکی، سردار علی، سرفراز بیگ، محمد علی، اقبال الدین ہمدرد، اقبال الدین سحر امین الرحمن چغتائی، شہزادہ عزیز الرحمن بے غش اوچے علی مرادو شکر یو کہ نوآریتام تھے بو زیادتی بوئی۔ کلام اقبالو منظوم ترجمہ بیتی ہسہ پروشٹہ گھیکاہیت سف برابارا شریک اسونی۔ شاعر مشرقو بارا اقبال اکادمی پاکستان ہونیہ پت اردوا۔ پنجابیا، سندھیا، بلوچیا، پشتوا، سرائیکیا اوچے بلتی (ہلتستانی) زبانہ بو کتاب اوچے ترجمہ شائع کوری اسور واہنہسے کھوار اکیڈمیو تعاون اوچے اشتراکو سوراہیہ ترجمو شائع کورویان۔ ہیہ کتاب تکمیلو آخری مرحلا او شوئی کہ اقبال اکادمی پاکستان وزارت تعلیماری وزات ثقافتہ بدیل ہوئے۔ واچاپ بیکو خرچہ دی غمیژی کھوار اکیڈمیو سوری پرانی ہے وجھین دیتی کوروم سف ملال ہونی واہیہ کتابو اشاعت دی ہے وجھین دیتی ملال ہوئی۔ کوریکو کہ اقبال اکادمی پاکستان مہ ہیہ کتابو شائع کوریکو سچے وعدہ کوری استیائے مگم یکدم اقبال اکادمی وزارت ثقافتہ بیکو فنڈ ملاؤ نوہونی۔ تراجم نگاری مہ نزدا دنیا سفور ساری مشکل فن شیر

ہارہے مترجموتے اگر کہ ہسے۔ جم ترجمہ کوریک مشکیران کھاڑ زبانن سورا ہتو عو عبور
 ہیلیک، او اقبالو کلامو کوڑومیہ توری منظوم ترجمہ کوریکو کوششو کوری اسوم۔ ہیہ البت
 پساتے پون دوئی او اقبالو فارسی کلامو اوچے اردو کلامو کیہ قسمہ کوری کہ کھوار زبانو
 قالبو دیتی اسوم ہیہ ہمو سوم فٹ (Fit) گویانا نوا؟ اوکیہ حدایت اقبالو کلامو موسوم
 انصاف کوری اسوم ہیہ کتاب کیچہ؟ ہیہ باران تان رایوتھے ہمورے دوی تھے متے
 اجازت دیتی شاعر مشرق ہیہ کلاموتان سوروای درہتوچے کھوار زبانو باغوائی نوغ مایون
 جوشی شیرین ہوا تان چوڑی تان لطف اندوز بور۔ ہسہ بوبوشکریہ۔

کھواروای نالائق ترین تاپندالی خیق

رحمت عزیز چترالی

بانگِ درا

Handwritten text, possibly a signature or name, in the center of the page.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
☆ ہمالہ ☆

اے ہمالہ! اے پناہ گاہ ولایت (۱) ہندوستان
تہ موڑا کیاغ پیدا تو جیتی ضمنی پرا نو روز یونٹان
ای جلوہ اوشوئی حضرت موسوٰ بنچے
حقیقتو غبجھین لوڑیکو کوہستان اسوس تو
اوئل غبجھی گیاک ہتے دیوان اسوس تو
یوزتہ کپالی فضیلتو شادارو بوتی اسور
پرانو وعدہ تہ شوخو و عمروشیر ای آن
استاریان سوم مشتوگی تہ چیر چیلکمی کورونیان
اوشوہوغ تہ آوانو یو ریوران
اے ہمالہ! قدیموختو بیان کورے کیہ قصہ
کیہ لودیت ہتے سادہ زندگیو بارا
دی پشاورے اے خیال! واپتے چھوچی اوپے شام تو
اوشورے آچی غبستی اے گردش ایام تو

☆

(۱) سلطنت

☆ رنگین گمبوری ☆

رنگین رویان غون بھمک بیک شیرتے منظور
ماہ غون تودی قبر لاکھیو ای گمبوری
مطمن اسوس تو، بو پریشان بومان آوا
ہیہ پریشانی ماہ سامان جمعیت موبائی
راز ہسے کیاغ تہ پزا شیر مستور (۱)
آوا باغار دو دیری تو دی باغار دودیری
کھوگورین دیرو زخمیو غون بچ بیکو امید کومان آوا
ہیہ جگر سوزی (۲) چراغ خانہ حکمت موبائی
کزوری تان ماہ سرمایہ قوت موبائی
ماہ ہیہ بزرگانن پیالہ آئندہ حیرت (۳) موبائی

☆

(۱) کھوشت (۲) ہمدردی (۳) حیرانوہرن

☆ حقیقوخت ☆

اوشوئی نورغ ملک، زمین اوپے آسمان ماہ بنچے
اوشوئی ہرای حرکت ژانو مزونٹان ماہ بنچے
خمشو عمرا اگر کاکہ ماہ کیڑیو کیاغ راؤ اوشوئی مے
لوڑی بھجیک ہائی ہائی گوراپت مسو
نانو شیکھو فراخی اوشوئی ای جمان ماہ بنچے
حرف بے مطلب اوشوئی ماہ تان زبان ماہ بنچے
تھے ہے جنجالی دوواہتو محنعیر امز آگیاؤ اوشوئی مے
ہتے چھیرود کھونان موثرین ہو خاموش سفرو

درت درتہ گائیک ہوکہ اوچے شو تارو خبرو حیران بیتی نومناؤ، چنگیمیان رے بہتان صلاح
 غچھ لوڑاؤ اوشوئی، شون لوچو کی اوشوئی
 ہردی نو اوشوئی مہ کپالاری پونگہ پت ائی تکرار اوشوئی

☆

☆ زوموسوراکھوٹ ☆

شیر ڈانگ آہانچو توری نشین (۱) مہ آوا زوموسوری کھوٹ گل پاش شیر آوان مہ
 کیاوت شو تار، واکیاوت چن شیر مسکن مہ شہر اوچے بیابان، سمندر اوچے بن (۲) دی مہ
 کہ منظور ہوئی اور نہلیک کیہ نو کیہ شو تار مہ
 مخلو (۳) موڑاپے شھونو اوچھی زومان موڑا مہ

☆

(۱) اڑدور (۲) جنگل (۳) بخملو

☆ شویناک اوچے مگاس ☆

ای انوس مگاسوے ریتائی شویناک
 مگم مہ دور قسمت انگاہ نو ہوئے
 کار کوری شوینا کولوان مگاس ریتائی
 شویناک ریتائی مہ دھوکہ باز جاشوسانہ؟
 اوا تہ مینوتی کوراؤ اوشوتم، مگم
 خداپوتے پتہ کوراری الوئی گیتی اسوس تو
 مینووان آرامونچے حاضر شہنی موڑاپے شھونو
 مگاس ریتائی تہ لوسف صحیح شہنی مگم
 تہ بے نرم موڑاپے شھونان ساری خدائی مہ پچ کورار
 شویناک ہر دیا ریتائی ہولووان کار کوری
 تھے کوروم بوینان دنیا تھوشیکو سورا
 ہموش دونی مگاسوے ریتائی اے مہ کائی
 بوینان ہتو غومتہ صورتو سوم محبت
 حیہ حسن، ہی زپ، حیہ جی، حیہ صفائی
 مگاس شوینا کھوشیکاری متاثر بیتی
 انکار کو ریکو عاد تو شوم جاشومان آوا
 حیہ لوؤ دیتی اولونیتائی تان ژا غاری

حیہ راہین ہرانوس پھارنہسسان تو
 روخھی دی کیاوت مہ دوری پونگ نولا ٹھیناؤ تو
 حضرت! دھوکہ دیت خورکیہ احمق تو
 تہ غون احمق حیہ دنیا نو بوئے
 مہ پچ کیہ فائدہ حیرا نو اوشوئے
 مہ دورا کہ بس گائیناؤ تھے کیہ فایہ بوئے
 ہر ای موشتے ہموش سامان میسر نو بوئے
 اوگوم تہ دوری، تہ حیہ امید مو بائے
 کاکہ اور ستائی حیرا تھے اچی اچیہ روچیکو نو بوئے
 ہموئیر دین نو بوینان حیہ اسور دان (۱)
 ہر ایوالی دنیا اسور ہنون تھوشیکو بندا
 خدائی دیتی اسور تھے بو لوت رتا (۲)
 کاکہ ای بیت پوشی استیائی تا
 وا اولوئی بوغا وا باشیک تا
 ریتائی تہ ساری نیکی متے کیہ خطرا
 فروسک لوصیہ کہ کوس ہر دیو چھیک جم نوا
 شویناک مہیزے ہووہیتائی گھکو شویا

بوساری چھوئی اوشوے ہینے ہیہ قفی ہائے
 مگاسو او یوئی آرامہ نشی تان دورا

☆ لیشو اوچے پائے ☆

ای ژانغا برون اوچھ بیتی اوشوئی
 جے بوسونہ شلیو کچھ کوری کوم بیان
 اوٹک اوٹک ہوا گیاؤ اوشوئی
 کیہ ای ژویو نہ ای پائے
 تھے روچھی ہی ہائی لوڑتائے
 اویل پست خوبی ہوتے سلام آریر
 اے اسپو سارا! = طبیعت کچھ شیر
 زور نو چلو ران غریبان
 انسانو سوم کادی جمی موکوار
 چھیر کم کہ پھر یتام تھے ناریران
 تان چلو سورامہ تانتے غلام کورویان
 کار کوری پائے ہیہ سف قصو
 ہیہ اوٹک اوٹک ہوا، ہیہ ژیکو ژانغا
 ہش خوشانی متے نصیب کورا
 ہی مزا انسانو وجھین شہنی
 ہو وجھین شیر اسپہ آبادی
 اسپہ سورا احسان شہنی بو ہورو
 اگر ہوش کہ آرو آرامو قدرو
 کار کوری لیشو لووان پائی شرمندہ ہوئی
 لش لوڑکیو بوخقی زات شیر پایو
 پون دوویان ہرد یوتے "بات" (۲) پایو

☆ خیقودعا ☆

دعا گیری شونہ گویان تمنا مہ
 دو دیری مہ وجھین دنو چھویتی ہائے
 ہائے مہ وجھین ہوش تان مہ وطنو زینت
 زندگی ہائے مہ پروانان قسمہ اے اللہ
 مہ کوروم ہائی غریبان حمایت کوریک
 زندگی شعمو غونہ ہائی اے اللہ مہ
 ہر ژانغا مہ ژاہشکو سورا روشی ہائے
 کیہ چہ کہ بویان گمبوریو سورا چمنو زینت
 علمو شعمو سوم ہائی مہ محبت اے اللہ
 درد مندان سوم، زارو وانن سوم محبت کوریک

شومیاری اے مہ اللہ! بیج کورے مہ
صحیح کیہ راہ کہ شیرتے راہا کساوے مہ

☆

☆ نانو خوشپ ☆

ای چھویو اورے آوا خوشپ پوشیتام
خوشپ پوشیتام کہ آوا کوئی بیان
تان سورو تسلی دیتی پروشی بغت
زمرود زپ سفان انجی اوشونی
اوا دونائو اوشوتم کہ ژاؤ مہ
ہسے بہتان آچہ تیز کویکو نوبائو اوشونی
ریتام اوا ہوش کوری اے مہ شیرن ژاؤ
تہ جدائین اوا ہومان بوبے قرار
اپہ بچے پھوک دی کیہ پروا تو نو آرو
تھے مہ ژاؤ مہ قمر و لوژی
کیژنیران تہ جدائی مہ
ہوش رے ہسے پھوک موداپت بھیک ہونی
ہوش کو سانا کیہ
تہ اشرو بوغبتانی قمری بتی ہو

☆

☆ شمع اوچے پروانہ ☆

اے شمع! پروانہ کورویان تہ ہوم ہرونی پیار کو؟
بوبے قرار کورویان تہ ہر ادا (۲) ہورو
مریکو اشاریا ہو ژانوتے آرام شیرا؟
تہ سورو غریک ہو نھنژ شیر
پھوک شیر ہو موژا عاشقو ہوش و حسن قدیم
محبتی رو طور تو، حیہ آسور پھوک رو کلیم

☆

(۱) قریان (۲) انداز عادت (۳) ہمیش

☆ عقل اوچے ہروی ☆

عقل ای انوس ہر دیوتے ریتائی آبتہ باکان رہنما آسوم آوا

لوڑے کی کیچھ صفت والا آسوم آوا
خضرو غون "خجستہ پیا" (۱) آسوم آوا
منظر شان کیریا آسوم آوا
مگم لوڑے مدی کیلخ آسوم آوا
مگم غیجھان سورا لائیمان آوا
ہے مرضو دوا (۳) آسوم آوا

آسوم زمین مگم کسیمان آسانی
کوروم دنیا راہ پاشیک شیرمہ
مفسر (۲) آسوم کتاب ہستو
ہردی ریتانے کہ ہیت سف صحی
ہستو رازو تو ہوش کوروسان
علموا ہتا شیر بے تابی

تو صد ا ق تو مخلو شمع

حسنو بزمو (۳) دیوا آسوم آوا

(۱) ہمارک پوگی (۲) تفسیر نیوشاک (۳) دیز (۴) اشنو کولہ

☆ بونیکرو فریاد ☆

یادی گویان مہ ہے شوخخو زانہ
ہے آزادی کورا شیر مہ ماڑو ہانسے
نو گویان ہواز بویکان مہ خفسہ
کچھ بد نصیب آسوم دورتے آمان کومان
ہوسنی کیکو کجوریان بزوک بوچسو شینہان
مہ قیدی بیکو قصو کو تے بیان اے اللہ کوروم
ہوتو وارو گویان مہ خفسی ٹمگین جتی نگاہ بریوم

☆ بیرووان سوم مشقو لگی ☆

آرام کورے اے پریشان ہردی مہ نشیکو لاکے
اے دنیاری بوغدو رویان کورا ہال بومیان ہسہ؟
انسان ہیرا دی غمو حویلیا محصور (۲) آسورا؟
رشتہ اوچے داسے چالیک ژانو آزار شینی
مہ دنیا ای معیشت وا شور افتاد (۵) شیر
گناس ٹاہنہانا ہیرا دی آشیانو بچے
ہے دنیادی انسان تان اصلیتو روخھی آسونیا؟
مہ بستیو (۱) بچے بھوک مہ کیزیکو لاکے
لو دیور ہے دنو ہارا آخر ہیرا ہال بومیان ہسہ
ہے ولایت (۳) دی انسانو ہر دی مجبور شیرا؟
ہے گلستانہ دی ہس سوخ خار (۴) شینہا؟
ہے دنیا روح مہ کمر ساری آزاد شیرا؟
مکانو بچے داران اوچے اوشغو وان دی فکر بویانا؟
قومیتو اوچے آئینو موژی فرقو دیوانہ آسونیا؟
ہیرا دی بلبل فریاد کوریکو باغ نو کیزیرانا؟
مہ دنو غون ہیرادی ہر دیو چھو میک نو بویانا؟
(۱) ژاوغو (۲) بندی (۳) سلطنتہ (۴) زوخ (۵) مصیبت

☆

☆ چھوچھو پیغام ☆

روشتی کیاوت کہ رخصت ہوئی چھوچھو پیشانیار
انگا بہتائی چوڑاک بلبلو ماڑاری
زندگیو ہوا پیغامو الائی صبح خندانو(1)
چھترو گوجھو ژہنگستائی ہسس دہقانو
شعلی بوس گمبور یو بڑوکے، مؤنن اسوس گلستانو
ژاچھیکو ہتی شیرانگار گوغوغیری ہرزہ بیابانو
ہنسس آرامہ پورے، آوادی آچی گوم
پورنیم دنو خوشبو سورا، تے انگاہیم

☆ ہروی ☆

ہسس رمتو کھوت اوشویاکہ عشقوبشلی اے اللہ!
کیاوت عرشو وکیاوت کعبو دھوکہ شیر ہوسورا
پولونیکو ہستیو چھتور تھے آشتائی ہر دیو دانہ
کوس منزل شیر خدایا! مہ ہر دیو کاشانہ(1)
ہوتان جنون (۲) شیر وامہ سودا مہ تان شیر
ہر دی خور کوس دیوانہ، آوا ہر دیو دیوانہ
☆
(1) دور (۲) پاگلی

☆ رخصت ہومان اے دنو محفل ☆

بغاتم اے دنو محفل! آخر تو تے بیان
بولذت تے ہنگامہ آرایا(1) شیر
ہائے دروغا! ہے آباد ژانغا بوہتو وارو گویان
انجنیو(۲) غون مگم تے شاسایا(۳) شیر
روشتیو جتوؤ آرتیام ظلمتا آوا
چھو چھہ اوج گزائیگی بلبل مہ انگار ہیران
مشکی کسیمان کوس زومو وادیا آوا
کوس شوق اوچھیان موژی کسیمان مہ
اوچھوگان گوجھو گوجھو پوریران مہ
☆
(1) نساو کوریک (۲) نوژان (۳) ہلاقی

☆ چھیریاک خقیق ☆

چاکوؤ تے ساری آویر کیو کیریمان تو
افسوس! کو ضرر تاریاک اشعار یوسوم تے پیار شیر
مہریان آسوم آوا جوشی آسوس مہ نامہریان تو
اشھوک کورے کانڈونسوم ہیبے آزار شیر
تے غیچھا دیرنخ مگم قدر تو راز شیر

کیاوت کیہ ایشاریو سورا قری بیتی کیڑسیان تو کچھ تماشا شیرکہ کاغذ ونسو سورا مانسیان تو
 مہ غیچھہ شیلی ساریان ظاہری حسن
 کیہ کم نو نادانیو ساری مہ نادانی

☆

☆ درو تصویر ☆

کچھہ زبان بندیو دستور شیر تہ محفل
 یو چوئے اے شخ! اشروغیری پروانان غیچھہاری
 ہیئت سف شمنی مگم مہ ہستی قدر تو مقصد شیر
 شو تارو چھوتیو موثری کھوش تہ خزانہ آسوم آوا
 ہے اوژورین باک آؤیک ای تسیحو
 پاشیم دنو کھیو کہ مہ غیچھہ پوشی شمنی
 تان ہر دیو قربان آرو چستان اشاران سورا
 زباناری کہ بغائی توحید و دعویٰ تھے کیہ فائدہ
 کان شیر فرقہ آرائی تعصب شیرمیوہ ہورو
 یوروپے چھو و جھین دی آئیہ نو ہوئی گمبوریو ای چھان
 محبتو بیابان، غریبویو شو تار دی وطن دی شیر
 ہیرا لودیکو بچے بے قرار شیر زبان مہ
 پورا قالب چھاموران، تمناری شپ شیرداستان مہ
 سراپا (1) نور بانی حو حقیقت، ہتے ظلمت آسوم آوا
 کوستے کیہ پتہ کورا آسوم، کوس دولت آسوم آوا
 کیہ مشکل کہ شیرتہ مشکو آسان کوری بے غھوم
 تہ دی آوا "صورت آئیہ حیران" کوری بے غھوم
 مگم نو لوڑتیاؤ ہے ہینہ تان ناز و ادو تو
 ساؤزئے اسوس تو چھرو بٹو تانتے خدائی تو
 ہیہ ہتے میوہ کہ نیز سیران جناری آدمو
 ہیہ ڈانگیو تمنا شیر کہ اوڑورین کوریان پراثر غارو
 ہیہ بے شھرو خصص دی، ماڑ دی چمن دی شیر
 تومان برباد کوری شیر آئین اوچے ملتو تیز
 مہ وطنو رویان ہر دیا بھوک فکر وطنو دی شیرا؟

(1) کپالاری پونگہ پت

☆ مس ☆

مہ شخجاری بو دو دیری شیر تہ وطن
 تہ دی مشکیکو عادت شیر مہ دی ہیہ دستور شیر
 ای حلقو سورا اگر کہ قائم تہ رفتار شیر
 مہ ہستیو کیہ مقصد کہ شیر تے معلوم شیر
 ہیہ ہتے روشتی شیر کہ ہنغاری تہ پیشانی محروم شیر

☆

(1) مسوروشتی

☆ حضرت بلالؓ ☆

کیہ استاری تہ مقدرو کہ ڈاپیکا پرائی حبشاری تہ اسنحہ حجازا آلانی

ہوئی تھو عو سورا تہ نمکدو آبادی سچے تہ غلامیو ' قربان ہزار آزادی
 جانا (۱) کیہ عشقہ کہ بویان ہسے جہانان نو ستم کہ نو ہوئی محبتہ تھے کیہ مزا دی نیکی
 مدینہ تہ غچھان ای نور اوشوئی تہ سچے ہیہ شوتار دی ای طور اوشوئی
 ازان شروغاری تہ عشقو ترانہ ساؤز ہوئی نمیڑ ہونظارو ای بہانہ ساؤز ہوئی
 ہائے ہائے تہے وخت کہ یثرب مقام اوشوئی تھو عو
 ہائے ہائے تہے زمانہ کہ دیدار عام اوشوئی تھو عو

☆

(۱) ظلم، ناانصافی

☆ ہندوستانو ترانہ ☆

تمامو دنو ساری جم ہندوستان اسپہ اسپہ بلبل اسوسی ہمو ہیہ گلستان اسپہ
 اے گنگو اوغ! تہے انوس یاد شینہا تھے یو خویٹائی تہ کنارا کیاوت کہ کاروان اسپہ
 مذہب اجاز تو نو دویان تان موڑی دس بیکو اسپہ ہندی (۱) اسوسی وطن شیر ہندوستان اسپہ
 یونان، مصر اوچے روم سف ختم ہونی دنیاری
 مکم ہونیہ بت شیر بانی نام اوچے نشان اسپہ

☆

(۱) ہندوستانی

☆ انکار گونگو ☆

انکار گونگو روشتی شیر باغو کاشانہ (۱) یا شمع چوکی شیرا گمبوریان انجمنہ؟
 یا چھویو سلطنتہ آتو سو سفیر ہایا؟ غریبہا گیتی ژا پھتالی گنام اوشوئی وطنہ
 تگہ نی شیر البت ہے مسو سیر اناری زرہ نمایان شیرا یورو پیرانا؟
 ہر ای اشنا ریوتے قدرت دلبری پرائی پروانوتے پے جی، انکار گونگو تے روشتی پرائی
 یورو لوڑیکو خوبی زوالہ اوشوئی
 ژاچھوننا کو کوری ہے پریو چوک رو زندگی پرائی

☆

(۱) تحقیق دورا

☆ چھوچیواستاری ☆

مہ حقہ تھے جم نواستاریان ہستی ہیہ ژانگیو ساری جم زمینو رویان پستی
 نہ ہیہ خدمت، نہ ہیہ ژانگی نہ ہیہ عزت جم ہیہ ای درتو سچے ژاچھیکو ساری ظلمت جم
 شیر ہیہ انجام اگر دنو زینت بیتی کونو غیوم کیہ گمبوریو سو رو پر اتر غار غیری
 چھوتیو سوم چھوتی بیتی ختم نوباک زندگی لیم

☆ ہندوستانو خیمہ خقان بشاؤ نو☆

چشتی کیہ زمینہ کہ حقو پیغامو ریتائی
 تاکہ کیہ باغہ کہ وحد تو بشاؤ نو ہشتتائی
 تآاری کیہو کہ تانتے وطن ساؤز ریتائی
 کاکہ حجازو رویان ساری عربو بیابانو پے شہمتائی
 مہ ہسے وطن شیر مہ ہسے وطن شیر
 یونانیان کاکہ حیران کوری آیتائی
 پورہ دنوتے کاکہ علم اوپے ہنرو دیتی آیتائی
 چھو تیتے قدرت دولتو اثر و دیتی آیتائی
 ترکان کاکہ آوانو دروخمان سورا ٹھیسے آیتائی

☆ نوغ مندر☆

فروسک لووم اے برہمن! اگر تو کہ شوم نوجو شیتاؤ
 گئے غیر تو پردان ای دفعہ وا اسنہسی
 جدا بیروان ملاؤ کوسی' نوبوغاک نیو ہیشیران بوغسی
 ویران پے خھی شیر بود آری ہر دیو ہستی
 کہنے ای نوغ مندر (1) ہے ملکہ ساؤ زسی

(1) ہندو اثن عبادت خانہ

☆ داغ☆

اے ملکہوی ہنون پورا چمن ماتم کوریان
 دیو بلبل ساؤ زنتائی ماڑ ہے باغا
 ہنسی گمبورو ساری کا بشار گانیر ہو بھیکورازو؟
 اوشوئی صیہ حقیقت نہ کہ غفلت گلو پروازا
 نیویشو نو بونی ہر دیو کتابو تفسیر بو
 آشروؤ داتان شعر و زمینہ بانیمان آوا
 نواوشوئی ہش کیہ رغبت وطنو چھوتیہ
 روشت شمع چوکی شیکہ بغائی' بزم سخن ماتم کوریان
 ہمنوا اسونی سف بلبل ہستیو ہے باغا
 کا ہوش کونے باغا بلبو فریادو رازو؟
 بو نیکرو غمچھ ماڑو سورا بہجتائی پروازا
 بونی اے جوانبو خوشپ! = تفسیر بو
 تو دی کیرے اے دیو چھوتی داغونچے کیزیمان آوا
 ہتے جوش چھورو پنجارش کھوشٹ ہوئی دکنو چھوتیہ

ساتی کاکہ آیتائی بغائی' شراب خانہ خالی بہجتائی
 دہلیو اشو کو یادگار ای حالی بہجتائی

☆ خیق اوپے شمع ☆

کچھ حیرانی شیر حید اے طفلک پروانہ خو (۱)
 ”ہے نظارو وجھن تہ پھوک ہردی حیران شیر
 زندگی کھیوتے کہ ریو بویان فراموشی شیر حید
 حسن کوہستانو بیت ناک خاموشیا شیر
 زومواو شھوٹا“ دریا ہو آزاد یا حسن
 شمو باسان درت درتہ لاریان تو
 مگم حید کیہ پوشیرو اشاریو پچان شیر
 خوشپ شیر غفلت شیر، سرمستی شیر، بیوشی شیر حید
 یورو روشنی چھویو سید پوشیا شیر
 شھوا، شھوتارا، ویرانا آباد دیا حسن

حسنو ہے عام جلو دی اسور حید بے تاب
 شیر زندگی ہو مثال ”ماہی بے آب“ (۲)

☆ (۱) پروانہ خونمی خیق (۲) وے اوغوما شھی

☆ راویو کنارا ☆

شامو خاموشیا چوڑیران دریاہ راویو
 کوسک اوغو کنارا روپچی آسوم آوا
 کردی شرابو سورا رنگین بیتی شیر آوان شامو
 گانی اسور ملکھو بیر تان ہوستہ جامو (۱)
 شکستاری حید کیاوت دی آتھا (۲) نو بویان
 غیچھاری حید کھوشت بویان مگم فنا (۳) نو بویان

☆ (۱) شرابویالہ (۲) واقف (۳) بریک

☆ مسافر و التجا ☆

(حضرت محبوب الہیہ در گاہا)

کیوکہ فرشتگان رینیان ہسے نام شیر تہ
 کھوشت شیر تہ محبتہ محبو یو رنگ
 مہ مقام ملگیر بیان ساری بائی ہردنی پروشی
 نفسو سورا ہتو عوبو چھوشمتالی مہ آرزوان بزوک
 شیلی بیتی ہردیو بزوک گمبوری بائی
 بولوت فیض عام (۱) شیر تہ
 لوٹ شیر شان، بوا احترام شیر تہ
 کہ جوشانی منزل مقصودو کاروان مہ
 ساؤزنتیالی ہتو غو موشی گری کتہ دان مہ
 حید مسافر والتجا (۱) دی قبول بائی
 ☆ (۱) عام رویان تہ فائدہ (۲) درخواست عرضی

☆ غزلیات ☆

گلزار بہت و بودو بیگانہ وار لوڑے
 لوڑیکو بق اشاری ہو بار بار لوڑے

دھوکہ دیتی موبوعار' ہستی' ناپائیدار لوڑے
توہم شوق لوڑے' مہ انتظارو لوڑے
ہر پونہ دوستو پونگو نشانان لوڑے

☆

مگم وعدہ کوراوا عار کیاغ اوشوئی
غلطی حیرا بندو' سرکار کیاغ اوشوئی
تہ ستیو غیجھہ ہشیار کیاغ اوشوئی
کشش تہ اے شوق دیدار کیاغ اوشوئی
منتر اوشوئی کورا گفتار(۱) کیاغ اوشوئی

☆

آسانی ہشلی بے تاب بار ہتوے چا کینکو بچے
اواکیہ کبو خاکہ غیجھہ چاکینے آیتام آشیانو بچے
کہ وا موگیار آسان مہ ختم کوریکو بچے
گوئی کیہ نو کیہ ہشلی ہبتان چاککینکو بچے
افسوس! حیدہ گلشن نیکی حش ترانو بچے

☆

تان ہہشی چاکینے مہ قیدی کو آریہ ہوا؟
متے شرافتو ہی زپ کو ہونی عطا؟
اچی واحشرو وعدہ کو ہونی صبر آزما؟
چارہ گر دیوانہ سور' آوا کو ہو تم لادوا؟
کیہ لودوم اسپہ کچھہ بیتی ہاتم ایغو دوچھارا؟

☆

نہ کاپہیسے کوس بچے عشقو دعویٰ کورار
لوڑہلیک ہمو' خورکا ہمو مو لوڑار
کامہ لوڑی تہ سورا تماشا کورار
طاقتہ کہ اوشوئی دیدارو تھے کا تقاضا کورار
ہسے ملاؤ ہوئی مہ ہر دیو ظلمت خانو مکھنہ
لیلو غون توتان دی اسوس مھمل نشیان موڑی
ادب اویلو قرینہ شیر مھبتو قرینان(۲) موڑی
اوا تان دی اسوس اقبال تان کتہ چیمان موڑی

گیتی آسوس تو دنیا مثال شرار(۱) لوڑے
مانہتم کہ تہ لوڑیکو قابلہ نو اسوس آوا
ہوری آسور لوڑیکو شوق اگر تہ غیجھان
(۱) شرح

نوگیسام' اسہتے ہیرا نکرار کیاغ اوشوئی
تہ لوکسیاک سف رازان فاش آریہ
ٹیپ مہفلہ تان دوستو سوم کھوت ہوؤ
بخائی خود بخود کویہ طورو دوہنگی موسیٰ
کورا ذکر ہچھوران اقبالنے تہ
(۱) مشقوگی

انگوم ہتے گناسان کوراری ماڑ ساؤ زیکو بچے
ہائے! مہ ناکای آسان ہتو مو لوڑی چھنتالی
ہریدیا ہش کیہ تمنا پیدا کوروم
اوہل جمع کورے دانان شوٹی شوٹی تو
حیدہ باغا ہریدو بلبل ہاشمٹار آزادیو ہشاؤ نو

کیاغ ریم تان چناری اوا کو ہو تم جدا؟
حیران بیکو ہش لوصیہ کہ آوا سفان ساری شوم
لوڑاک حیدرادوی لاڑیٹیان تہ
بریکو نسخہ ہنہیسے باقی شیراے جدائیو چھومیک
مہ بریکو تماشا لوڑیکو ہش اشاری اوشوئی

منسورتے عشق غیر یثائی موتو(۱) پیغام
لوڑیکو شوق کہ ہوئی تھے غیجھان بند کورے
اوا عشقو اتنا آسوس تو حسنو اتنا
ترجہ دیتی نشینالی کیاغ جوٹی تان خیالہ موسیٰ
کوس کہ آوا مشکاؤ اوشو تم آسانہ اوچے زمینہ
کیادت تان سورو دی لوڑی آسوسہ اے مجنون تو
ہہیک بوس اے ہریدی ٹیپ مہفلہ توڑد کوریکہ جم نو
شوم جاشوم ہبتان' مہ ساری تھے ہش بوئی تان نو

مہ ساگیو لوڑے کیلغ مشکیمان
کم اوا تہ دوچارا گیگ مشکیمان
ہتے لن ترانیاں (۱) کاروریک مشکیمان
بولوت بے ادب اسوم، سزا مشکیمان

تہ عشقو انتہو مشکیمان
ہیہ جنت مبارک بائی زاہدا نانتے
پیوک ہر دی اسوم مگم ہر وئی طرار
بورویان محفلہ رازو لوؤ پھرتام

کہ ہسے ہوشیارو چے مستیو موژی امتیاز کوروی
کہ ہتے بے غلو سورا دی رحمت ہتے بے نیاز کوروی
ہیہ ہتے اشاری شیر کہ بو ہر تو دی گداز کوروی
کہ خدا یو بندگان سورا ہسے زبان دراز کوروی

اے ساقی مہ غیبھا ہتے خصوصیت تان نیکی
کا کہ بشار گانتائی کہ واعظ کورا کو کہیہ خرچ بویان
شعرا سوز الہی کوراری گویان
پرہیز گاریو غرور سبق دیتی اسور واعظ کورا کو تے
(۱) شجی

کیہ جم لو پراؤ ظالم آسوم آوا جاہل اسوم آوا
حقو نمودو سورا بوہین بویان ہتے باطل اسوم آوا
کوس کہ غفلتوتے روئی کیڑینیاں ہتے غافل اسوم آوا
توتھے ای ہوٹو اسوس محفلو، محفل اسوم آوا
اوا تان گویا کہ مسافر، تان منزل اسوم آوا

بوختی کومان ہر دیو سورا خوران ساری غافل آسوم آوا
اوا کلہ پت کہ ایستام تھے تہ جلوہ پیرائی نواوشئی
شیرمہ ذلت تان مہ شرافتو دلیل
ہستیو اشکو کیئے تان آرائشو سورا تو فکر موکو
مشکی کسبیمان اقبال تان سوو

لوڑیکو تمنا کہ ہوئی تھے تو لیلو (۱) دی پے خھے
راہو دی مگے، خضرؤ سوو دی مگے
ہیہ باقا ہال بیکو تو سو دو دی پے خھے
بت خانو، حرمو، اوچے کلسو دی پے خھے
اے بے خبر! جزو تمنو دی پے خھے

بمخون شہرو پے خھمتالی تو شو تارودی پے خھے
کوس اوگوزیکو ساری جم شیر تان سوو ماریک
پراٹھاروغون گمبوریان سوو کیڑے، اپی باٹاروغے
سغان ساری غیڑی نشیک ای رسم شیرعا شقیہ
سودا گری نوحیہ عبادت خدا یو شیر

(۱) مجنو نو دست لیلی

☆ محبت ☆

واقف نواوشئی گردشاری آئین مسلو ساری

مس تان نورغ زپہ بیگانہ ساریاؤ اوشئی

کھوشت بوئی کیہ اشاری بارگاہ حقو محرمو ساری

کسستالی فکر ہتو عو امکانو میدانہ

نویسی اوشوئی عرشو پونگہ ای اکیریو نسخہ
 کھوشتیاء اوشوئی فرشتگان ہونو آدمو غمچھاری
 غمچھ کیما گرو انتظارا ہال باؤ اوشوئی
 بسے حیدہ نسخو جم جوشاور اسم اعظمو ساری

☆ حسنو حقیقت ☆

خدا یو ساری ای انوس حسن آریر ہوش سوال
 جواب ملاؤ ہونی "تصویر خانہ" (۱) شیر دنیا
 ہے شویا حیدہ مشقو گلیومس کار آریر
 سحر استاریو ساری کار کوری لوپرائی پراٹھ غاروتے
 گمبوریو غمچھا اشرو ہونی پراٹھ غارو پیغامو و جھین
 دنیا کونو آرو مہ تو لازوال؟
 شب دراز عدمو (۲) فسانہ شیر دنیا
 آسانہ عام ہونی چھو چھو استاری کار آریر
 آسمانو لوؤ پرائی زمینو محرمو تے
 بڑو کھو پھوک ہردی اوبریتائی غمچھو جھین
 باغاری کیڑ کیڑاؤ موسم بہار بغائی
 جوانی سلوتے گیتے استیائی، سوگوار (۳) بغائی

(۱) حوٹوؤ دوکان (۲) آخرت (۳) غمگین

☆

☆ علی گڑھ کالجو طالب علمان نامہ ☆

خران پیغام خورشیر مہ پیغام خورشیر
 باندی بونیکرو فریادان تھے کوری اسوس کار تو
 حرمو کنششو سورا شیر ترقی مجازو انجمنو
 عشقو درمندو (۱) طرزہ کلام خورشیر
 ہمودی کار کورے، "نماز طائرہ بام" (۲) خورشیر
 ہتو عو مقام خورشیر، ہتو عو نظام خورشیر
 بریک شیر فم نوباک عیش مشکمکو اگر شوق کہ نو ہونی
 موشو گردش خورشیر گردش جام خورشیر

(۱) ہمدرد، غمخوار (۲) بندی بونیکرو فریاد

☆

☆ چھو چھو استاری ☆

چھو چھو استاری کیڑاؤ ہوش راؤ اوشوئی
 بیتی اسور ہراشاری زندہ یوروپے چھو سورا
 بستہ کیاش شیر
 چھو چھو استاری
 "تانبندی" شراؤ (۱)
 فقو بھنوو
 چھو چھو استاری کیڑاؤ ہوش راؤ اوشوئی
 بیتی اسور ہراشاری زندہ یوروپے چھو سورا
 بستہ کیاش شیر
 چھو چھو استاری
 "تانبندی" شراؤ (۱)
 فقو بھنوو
 تے فم بیکو غم شیرا؟ یوخسے آسمانو گنبدار
 مہ شاعر یوفضا شیر جان پرور

اوا باغبان آسوم محبت بہار شیر ہو بنیاد مثال ابد پاندار شیر ہو
(۱) فرخوردشتی / ڈاہمشک ☆

☆ حسن و عشق ☆

تو کیہ محفلہ کہ آسوس تھے ہنگامہ محفل آسوم آوا حسنو برق آسوس تو، عشفو حاصل آسوم آوا
تو سحر آسوس تھے اشرو شہنی پرائغار تہ غرتو شام آسوم اگر کہ آوا تھے تو یور آسوس مہ
مہ ہر دیا تہ پھوران پریشانی شیر تہ تصویر و وجہین ویرغ مہ حیرانی شیر
حسن کامل شیر تہ، عشق شیر کامل مہ
آسوس مہ باغ سخنو بچین بوسو نو ہوا تو مہ بے تاب تھیلو تے دیتی آسوس قرار تو
کیاوت کہ آباد تہ عشق ہوئی مہ پزا نوغ جم اشاری پیدا ہوئی مہ ہرینا
تافلہ ہوئی ”آسودہ“ منزل (۱) مہ

☆

(۱) مان منزلی توریک

☆ شیکہ پوشیو پوشی ☆

ہر اود ساری تہ پیدا شیر محبت کچھ اودچھ شجھاری یو چٹوران زکاوٹ (۱) کچھ
لایران کیاوت ہتو عو، کیاوت شرم کویان کیاوت روپھویان کیاوت پوری اور نیران
دویان ہو زپان سورا عجب شیر ناز حیہ نفرت شیرایا قمر شیرا یا محبتو انداز حیہ؟
کیہ تجتس شیر تے، کوس تمنائی آسوسہ؟ آہا! کیہ قودی ہتے اشاریو سودائی آسوسہ

کورہ خوشا نیو سالان کورا غمو ساز شیر
کورہ موٹی، کورا اشرو، دا کورا پرائغار شیر

☆

(۱) نیکی / پاکیزگی

☆ برٹوک ☆

ہیشماکو جلوہ شیر حیہ چھو چھو میخان (۱) حتو عو زندگی شیر یورو پیانا (۲)
تہ جلوہ نشین (۳) ہائی مہ پزا عکس آباد ہائی تہ مہ ہرینا
زندگی ہائی تہ نظارہ مہ ہر دیو سچے روشنی ہائی تہ گوراہ مہ ہر دیو سچے
پریشان ژانو حقیقتو نمایان کوروم ہر دیو کھوشٹ خیالان دی عریان (۴) کوروم
(۱) شراب خانہ (۲) گلاسہ (۳) ماڈ (۴) دیرغ

☆

☆ مس اوچے استاری ☆

بہر توئی بہر توئی چھو چھو ژنو ساری
 اسپہ کوروم شیر چھوچی اوچے شام کوسک
 بے تاب شیر حیہ دنو ہر اشاری
 حیہ سفر کیاوت ختم بویا؟
 مس رتائی ہے راہا مقام بے محل شیر
 تیز کوساک پچار بی آسونی
 ریکہ پرانی مسوتے استاری
 کوسیک، کوسیک کوسک مدام کوسک
 کھیوتے کہ سکون رتیمان، بسے نیکی
 منخل کیاوت غچھی گو یا؟
 کھوشت قرارا اجل شیر
 اچی بہچور و پونگو موڑ تو گیتی اسونی
 انجام شیر ہے چالبازد (۱) حسن
 آغاز (۲) شیر عشق، انتہا (۳) حسن
 (۱) چالاک، دھوکہ باز (۲) شروع (۳) آخر

☆

☆ سلیمی ☆

صوفی کوس کہ ہر دیو ظلمت کد الیتائی
 شوتارو آباد آریہ کا کہ بھیک بتی
 شاعر کوس کہ پوشیتائی قدر تو بانکینہ
 ہنگامہ کوس وجھین کہ شیر بانگو کاشانہ
 ہر اشاریا شیر و یریغ ہوش جمال ہتوعو
 غچھا شیر سلیمی ! = کمال ہتوعو

☆

☆ نوباک کوشش ☆

یورو جدانیا بوغلیین بویان چھوچی
 بہجوران قیسوانو سوچے لیلو انو سو ہوس
 یورو غچھی شیر لیہ پزاخ شامو استار یوچے
 چھو چھو استاری پریشان تاب دوامو پچے
 زندگیو رازو بشار گانے نظر خجستہ گامو ساری
 زندہ ہرای اشاری شیر کوشش ناتمامو پچے

☆

☆ انسان ☆

انسانو	راز جو	ساؤ	زنتائی	رازو	ہورو	غجھہاری	کھوشتمتائی
پتیاپ	شیر	زوق	آگھہو	دیرلیخ	نو	بویان	راز زندگیو
حیرت (۱)	آٹازو	اتہنا	شیر	ہرینو	دورا	خور	کیاغ شیر؟
کھوٹو	ہوا	اوڈورین	کویان	اسنٹھے	کوٹھوا	دیتی	انگوان
استاری	تقدیرو	مست	کوراک	شراب	آسانو	زندانا	پونگہ
مغربو	زومان	موڑو	کھوش	بیتی	بیران	یورو	شرابو
کائیکئی	انسانو	غم	گسار (۲)	کچھ	تروق	شیر	انسانو

(۱) حیرانگی (۲) غنار

☆ ای شام ☆

کم	شیر	روشتی	قمو (۱)	تھاغ	بھیک	بیتی	اسونی	ہر	شجرو (۲)
وادویو	نوا	فروش	خاموش	زومو	سبز	پوش	خاموش		
فطرت	بے	ہوش	بیتی	چھویو	کوتھکھ	اورئے	اسور		

اے ہر دی تو دی بھیک بوس لہ
 غمو کوشکی دیتی تانتے اوراے لہ

(۱) سو (۲) کانو

☆ تنہائی ☆

چھویو	تھا	نیاشیرا	حزین؟ (۱)	استاری	نیکیا	تہ	بھمنش؟
میہ	بھیک	وانگ	آسان	اورنیاک	زمین	بھیک	جہان

کیہ اشاریو تہ آران شیر اے ہروی!
 قدرت تہ ہم نفس شیراے ہر دی!

(۱) غمگینی

☆ فراق ☆

دگوشہ نشینو (۱)	تلاشا	کسممان	آوا	ھیارا	زومو	آوانا	گیتی	کھوش	بیتی	آسوم	آوا
شکتہ	بشاوند	اوغھوگان	دبری	شیر	کمال	دعائے	طفلک	گفتار	آدمو	مثال	

پورو لعل تختہ جلوس شیر استاریو شامو
 شامو خاموشی ہوئی تے بہانہ کوس یاد چھینھتالی مہ ترانہ
 ٹونگ ٹانگ چھوبو کورویان ہسے چوڑیکو آغاز
 تان ہوازو جاشوران خور کوس ہواز

☆

(۱) غمیزی ہال باک

☆ صقلیہ ☆

کیزے ہردیاری تولینے اشروئین بار بار
 اوشوئی ہیارا ہنگامہ ہے شوتارا ہال باکان کیاوت
 آہا! اے سلی! تے وجھین شیر سندرو آہو
 تو کیاوت ہے قومو تہذیبو گوارہ اوشوؤ
 نالہ کش شیرازو بلبل ہوئی بغدادو سورا
 آسمان کیاوت کہ غناطو دولتو برباد آریہ
 شیر تے آٹارا کھوش کوس داستان
 تان درو تے لو دیت اوادی ورد ابتلا آسوم

غمجھی گویان ہسے حجازی تہذیبو مزار (۱)
 سمندر بازی گاہ اوشوئی کوس کہ کھششان کیاوت
 رہنمو غون حیہ بیایانہ اسوس تو
 دنیو حسنہ غم کوس آتش نظارہ اوشوؤ
 داغ کیز بیائی لینے آشرین جمان آپادو سورا
 ابن بدرونو غمگین ہر دی فریاد آریہ
 تے شوتارو خامو شیا شیر انداز بیان
 کوس تو مصلح اوشوؤ اواسے کاروانو گرت آسوم

آوا = نغانو ہندوستانو زمینو تے آوم
 تان ہیارا کیزیمان خوران ہتھو آکیرنیم

(۱) تہر

☆

☆ غزلیات ☆

ملاؤ ہوئی محبوہ سوزتے تھے ریکہ پرانی فرشتگان
 ہیارا ہم نفس دی نیکی حیہ ملک نااشا شیراے ہردی
 عجیب پورا دنیو ساری ہمو عربو معمار ساؤ زنتائی
 کورا گیک کورا بیک فریب شیر عقبو امتیاز
 تو قبرا چو کیرو شمع تے کیہ انجن نیکی
 ہے اشاریو مشکسمن کہ ہسے زیر چرخ کسن نیکی
 اسپہ قومو نوغورو ساری غیر اتحاد وطن نیکی
 ہر اشاریا شیر نمود اسپہ کورا اسپہ وطن نیکی

مخزنو ایڈیٹرو تے بی کا کہ اقبال مہ حیہ پینامو دوئی
 کیہ کوروم کہ کونیاں قوم؛ ہتھیلن تے مذاق خن نیکی

☆

زمانا لاڈر کیاوت کہ مہ ہردی شروع آریہ تان گفتگوؤ
 مہ خاموشی نوپش جوئے مزار شیر حرف آرزوؤ

ہردی ہش نو پوشیتام کہ نہ ہتہوا خواہیدہ اوشوئی تننا اے خدائی! تہ جہان کیہ شیر انگار خانہ شیر آرزوؤ
 اگر کیہ اشاری کھوشت نیکی کو سراپا تلاش اسوم آوا
 غچھو لوزیکو تننا شیر ہر دیوتے عشق شیر جتوؤ

☆

روشتی = ویرنخ بشلیبا' انگارا خریٹنا بھلک = غچھی گویان مس اوچے استاریا
 تراگی آسانا' زمینہ = پستی روانی سندارا' اقادوی = کنارا
 انسان موژی کاکہ ہوشیار ہسے ڈنگ اورنیران کانا گمبورا' حیوانا بہرہ اوچے استاریا
 آخر تو ثوابو پچے مہ کیہ فکر نیکی
 جتے سوڈاگر اسوم آوا کہ نفع پوشی اسوم خسارا

☆

ہیہ جمنہ بھمک بیک تان جم کوریکو کہ چوڑا کان پابند دام (۱) کورونیان
 کو لیگور = اسپہ سوم اے واعظ اسپہ تھے محبتو رسو عام کوروسیان
 اوا ہتستان عیا شیو محفلو پوشی رنخومان کا کہ دورو پیزی دنیا پیدا نام کورونیان
 اوچے بھجور اے وطن مازنو میدان! جہازا یو کوری پتے اسپہ سلام کوروسیان
 کا کہ بے نماز کیاوت کہ کونیان نہیو اقبال
 تھے مہ مشکی انگمتی تانتے امام کورونیان

☆

(۱) قیدی کوریک، بندی کوریک

☆ مارچ ۱۹۰۷ء ☆

کوس کہ راز پوشیدہ اوشوئی ہسے ہنسے آشکار ہوئی
 دنیا ہوئی شراب خانہ' ہر ابوالی بادہ خوار (۱) ہوئی
 جن اورغ ہش تان بھجور مکم نورغ خار زار ہوئی
 کیہ وعدہ کہ نیابان والان سوم اوشوئی استوار ہوئی
 کار کوری اسوم ہموش کہ جتے شیرو ہوشیار ہوئی
 تھے شراب خانو پیر ریتائی کہ ہیہ وے ڈیلاؤو خوار ہوئی
 خالص کھیو کہ جاشو میان ہسے بیسنیے زبرک عمیار (۲) ہوئی
 کیہ نازک تھانہ کہ ماڑ ساؤز ہوئی' ہسے ناپائیدار ہوئی

زمانہ کبیتی شیر بے پردگیو' دوستو عام دیدار ہوئی
 بغائی جتے وخت کہ بھمک جتی پیادو اوشوئی پاک
 کیاوت کاکی ہنونا آوارہ اوشوئی ہنمت بستیا و آباد ہوئی
 حجاز و خاموشی لو پرائی انتظار ہال پاک کاروتے آخیر
 نی شو تاراری کاکہ رومو سلطتو موٹی غیرے اسمتائی
 ساقی کیاوت کہ مہ لوؤ پرائی شراییان محفلہ
 اے مغربی ملکھو رویان! خدایو ہستی کیہ دوکان نو
 ہسہ تہذیب تان کھوگورو سورا تان سورو ماریر

کیاغ کہ ای اوشوئی اے غچھو! تو ہزار کوری ہشتتاؤ
 اگر ہیہ کیفیت شیر تہ تھے تہ کوس سورا اعتبار ہوئی

(۱) شرابی (۲) مکار

☆ اسلامی ملک ☆

دلو سرزمینو سجدہ کوراک ہردی غم دیدہ شیر
کو نو بوئی پاک ہے ویران بیو گلستانو زمین
اور یران ہے چھوتیا خیرالامو تاجدار
ہر دیو پریشان کویان ہومیہ پت محفلو گرمیو یاد
شیر صیہ مسلمانو زیارت گاہ اوچے جمان آباد دی
صیہ ہسے چن کہ اشوئی ہتو عوچنکے سامان ناز
ہسے تندیو قبر صیہ سرزمین پاک شیر
کہ ہورو ساری یورپو گلشنو یورو غمناک شیر

☆

(۱) انحصار

☆ استاری ☆

سو خوف شیرا کہ خطرہ سحر تے
غضب شیر وادی تے پھوک ژان بوہتو یران
ژاہینناک مسافرے! عجب صیہ ہستی شیر
اجل شیر لاکھو نہ استاریان پیرا نیکو مر
سکون محال شیر قدر تو کارخانا
قراری تبدیلیو بچے شیر زمانا

☆

☆ شاہی قبرستان (۲) ☆

زندگیو سوم کیاوت کہ معمور او شوئی ہسے سنسان شیر
دنو فراخیو خاکبازی شیر منظر ہوزتے
کیفیت ہس شیر ناکامیو صیہ تصویرا
شیرا صیہ ہے بادشاہان عظمتو انجام؟
بادشاہان دی تان عمرا کیشہود حاصل شیر گور
ہسے کیہ ہواز دی اور یران انگاہسکو نو بوئی
بریک ہر ای باد چھو اوچے فقیرو خوشیو تعبیر شیر
مصر اوچے باہل ختم ہونی باقی ہمتان نشان دی نیکی
صیہ خاموشی ہو ہنگام ای گورستان (۱) شیر
انسانو ناکامیو داستان شیراز بر (۲) ہوروتے
ہسے کیاوت دی غمچھی نو گوئی ہرینو تحریرا
کہ ہستیان دنو ساد زیکو پوشی بوہتو واؤ او شوئی نزال
عظمتو ترنگ راہو ہس جو شے کہ آخری منزل شیر گور
دیران ہر دیاری بوندو ژان اچی گھکو نو بوئی
ہے ظلم گرو ظلم انصافو تصویر شیر
ہستیو دفترا ہستیان داستان دی نیکی

ہائے ہائے! مسلمان دی زماناری ہموش رخصت ہوئی
آماناری غمو کھوٹ گیتی بوشتیائی

☆

(۱) جتاری گمبد غیر (۲) قبر (۳) یاد

☆ غمو فلسفہ ☆

(میاں فضل حسین صاحب، پار ایٹ لاء اعلیٰ ہور ونامہ)

اشرو دی لاکھویان آوانا زندگیو سیسب (۱)
یوموزیکہ نوپوشی ایستائی بلبل، ہسے کیہ بلبل تان نو
انسانیتو نقد پورانو، کہ نواوشوئی نغان
عشق زندگیو سوز شیر ہمیشہ پائندہ شیر
محبتو جوش دی عاشقو ہر دیاری ستر کورے میر
معمولی جد ایان ہمیشو پنے جوشی کیہ سجان اسپ

کیلاری پونگہ پت کیفِ عشرت شیر زندگیو شراب
ای چھان دی اگر کم کہ ہوئے تھے ہسے کیہ گل تان نو
آرزوؤ لنبو سورا رنگین شیر ہر دیو داستان
عشقو یورو ساری اجلو شام شرمندہ آسور
اگر دوستو رخصت بیکو مقصد فنا کہ بے میر
دنو پتیا ملاؤ بیکو ژانغا جدا بوسیان اسپ

بریاک بریو نیان مگم فنا (۲) بونیان نو

حقیقتہ بہت اسپ ساری کیاوت دی جدا بونیان نو

☆

(۱) سیاؤ (۲) ہمیشو پنے ختم بیک

☆ قومی ترانہ ☆

اسپ مسلمان اسوسی وطن شیر پورا جمان اسپ
کیہ آسان نو ختم کوریک نام و ننگان اسپ
اسپ ہتو عو پاسبان آسوسی ہسے پاسبان اسپ
خنجر ہلالو شیر قومی ننگان اسپ
شور مرتبہ گانی اسوس تو استمان اسپ
اوشوئی تہ گوئہ کیاوت کہ آشیان (۱) اسپ
ہمونیه پت شیر تہ دریاہ افسانہ خوان اسپ
حیہ نامو سورا شیر باقی آرام جان اسپ

چین اوچے عرب اسپ، ہندوستان اسپ
توحید و امانت اسپ پزا شیر
دنو بتکدان موژی، آویلو ہسے دور خدا یو
کھوگورانی چھا غا اسپ بوردی جوان بیتی آسوسی
باطلو پوشی بو ہتوواک نو اے آسمان اسپ
اے اندسو باغ جے انوس یاد شمنہلتے
اے دجلو موج! تو دی ہوش کوسان اسپ
اسپ حیہ قافلہ سردار اسور میر مجازو

ہوش جوشے کہ اقبالو ترانہ شیر بانگ درا

بیران ترنگ راہین واکاروان (۲) اسپ

☆

(۱) ماژ دور (۲) پوشت قافلہ

☆ ای حاجی منیور اہا ☆

تافلہ نمیزونو ہوئی شوتارا، منزل شیر دو دری
 ہبے بیابانو، چھوچھو سمندرو ساحل (۱) شیر دودری
 ڈاکوڈ کھو گور ہورو بچے حلال عید (۲) اوشوئی
 ہر دیا ہائے ہائے یثرب، شونہ نعرہ توحید اوشوئی
 شوق راؤ اوشوئی کہ تو اسوس مسلمان بے خوف بوئے

بیت اللہ (۳) زیار تو نوکوری اچی تیا؟

عاشقان قیامتوانوس موخونو پشیا؟

☆

(۱) کونہ (۲) نورغ، مس (۳) خانہ کعبو

☆ ”قطعہ“ ☆

غضب اسونی ہی مغزور ان، خدائی تہ قومو بچ کورار
 کار کوروی کا اقبال! ہمتلئے ہیہ انجن دی بدیل جتی شیر

☆

☆ شکوہ ☆

ہیہ لو کہ صحیح مائیکو طریقہ منشور آسوسی اسپہ
 ساز خاموش شہمی فریاداری معمور آسوسی اسپہ
 اے خدائی! وفا کوراکان شکوہ دی کار کورے
 اسپہ ساری پروشی اوشوئی عجب تہ دینو مظر
 صورتو محسوس کوریکو عادی اوشوئی انسانو غیچہ
 کانا موتہ گناؤ اوشو یاتتہ معلوم شیر؟
 ہال باؤ اوشوئی ہیارا سلجوق دی، تورانی دی
 ہیہ زمینہ آباد اوشوئی یونانی دی
 مکم تہ نامو بچے کھوگورو اوسنتالی کا؟
 اسپہ زندہ کہ ہال باؤ اشوتم تھے ژانگان مصیبتو بچے
 نہ کیہ تیغ زنی اوشوئی تان حکومتو بچے
 کیہ قوم کہ دنیا مالو اوچے پیسو بچے کہ اوبریتائی
 ڈنگو موژی اگر دخت کہ ہوئی نمیزو
 ای صفہ رویہبتانی محمود اوچے ایاز
 بندہ وا صاحب وا محتاج و غنی ای ہونی تہ دربارا توری تھے سف ای ہونی

دنیو سخاری باطلو بوغبتام اسپ
 = کعبو پیشانیان سورا آباد آرتیام اسپ
 وادی اسپتے گلہ شیر کہ وفادار نو
 بت' صنم خانہ رینیان کہ مسلمان بغانی
 دنیو منزلازی اوٹھان حدی خوان(1) بغانی
 کفر خندہ زن شیر تے احساس شیرا کہ نو؟
 کلکور صنوبرو تھا غاری گریزان دی ہونی
 بانو ہے پرانو تختی ویران دی ہونی
 بنی نوغ انسانو غلامیاری نیز نبتام اسپ
 = قرآنو ہر دیا یاد آرتیام اسپ
 اسپ وفادار کہ نو تو دی دلدار نو
 ہیبت خوشان تے کعبو نگہبان بغانی
 تان کوشکی لاکھی قرآن' بغانی
 تان توحیدو خیال تے شیرا کہ نو؟
 گمبور یو چھان یومونی گھکو پریشان دی ہونی
 کبوخ چھانو پیران نوٹیکو چان دی ہونی
 موسو قیداری طبیعت مہجنتلی آزاد ہورو
 ہائے دریغا! بانگا کہ ہوش کوریسیر فریادو ہورو

(1) اوٹھوتے غریادیاک

☆

☆ مس ☆

اے ماس ! تے حسن فطرتو آبروشیر
 آوا پریشان زمینہ' تو بیجاب آسمانا
 انسان اسور شمع کوس کہ ہسے محفل شیر تے
 اوا کیہ ووٹھکی کہ روان ہو تم ہسے منزل شیرا تے؟

☆

(1) خانہ کعبو طواہ

☆ نصیحت ☆

اوا اقبالوتے نصیحت کوری ہموش ریتام
 خوران غون تو دی کھوشنتے سان
 غمچھی گوسان تو معوذہ دی صرف عیدوانوس
 نہ روچی گانیسان تو' نہ پاؤہند تو نصیحتو
 دنیو خدمتو پردا غیر تو ہوسو رازو
 تے طبیعت خراب بویان سورا وعظو اثرو
 صیادو غم دی نیکی' وا' ورا زون اوچے پوچ دی شفی
 تھے کیہ وجہ شیر کہ نیکی تے سوم دماغ پروازو

☆

☆ رام ☆

شیری شیری بیتی شیر حقیقتو شراباری جام ہندوستانو
 منر بوسف فلسفی اسونی رام(1) ہندوستانو

حیہ ملکہ پیدا بیتی شمی ہزار ملک مشور ہتیاں وجہین دنیا بیتی شیر نام ہندوستانو
 شیر رامو وجود و سورا ہندوستانو فخر محبت کوراک جاشو نیاں ہو امام ہندوستانو
 ہے ہدایتو پراغو شیر حیہ کرشمہ
 چھو چھو ساری دی روشت شیر دنیا نام ہندوستان

☆

(۱) خدائے

☆ عیدونوغ ☆

اے عیدونوغ تو عیجھو نور روزہ دارو کھے لہ مسلمان کونیاں = انتظارو
 آسانو ژانگیاری تو دنو پستیو لوڑے تان ہے ژانگیاری اسپہ دورو پستیو لوڑے
 فرقہ پرستیو مٹھنیاں موژی مسلمان اسونی ہندی تان آزادی دی لوڑے بہتان گلفتاری دی لوڑے
 کافران مسلم آئینو دی لوڑے واتان مسلمانان مسلم آزاد یو دی لوڑے
 عشر تو (۱) سازو ہوا زو مغربو ایوانا کار کورے
 وا ایرانا پھوک ماتھو تیار یو دی لوڑے

☆

(۱) عیش و عشر تو

☆ مسلم (جون ۱۹۱۳ء) ☆

ہر نفس اقبالنے = آبا مستور (۱) شیر = غمگین پاژ فریاداری معور (۲) شیر
 گمبور یو قصو بانو ملگجیو کار نو کورونیاں اہل محفل = پرا نو پیغامو کار نو کونیاں
 اے ہم نشین! مسلمان اسوم آوا توحید و حاصل اسوم آوا ہے صداقتو سورا شوعاری شاہد عادل اسوم آوا
 خدائی دنو ہے صداقتو پنے پیدا آریہ دمہ ہورو حفاظتو پنے پیدا آریہ

شوخیغیرو دختو یاد مہ چھو تیوتے آسیر (۳) شیر

مہ ماشی (۴) مہ استقبالیو تفسیر شیر

(۱) کھوشت (۲) آباد (۳) لازمی اثر کوراک ویز یادوانی (۴) شوخیغیرو زندگی

☆

☆ حضور اکرم ﷺ ☆

گران مہ سورا حیہ زمانو ہوئی ہنگامہ دنیاری بوتی سامونان سفوتے ہوتم روانہ
 فرشتگان بزم رسالت مہ گالی آوانی حضور دہبارا مہ گالی آوانی

بریتائی حضورؐ اے حجاز و باغو بلبل
 ”حضورؐ! دنیا آسودگی (۱) ملاؤ نو بویان
 ہر ای بڑوک شیر تہ گرمیو وجھین گداز
 کھیو کہ تلاش شیر ہتے زندگی ملاؤ نو بویان
 عیجھی گویان تہ امتو آبرو ہیرا
 طراہسو شہیدان لئے شیرہ ہیرا“

☆

(۱) آرای راجتی

☆ جواب شکوہ ☆

دنیو صفاری باطلو ختم آریہ کا؟
 نہ کعبو پیشانیان سورا آباد آریہ کا؟
 اوٹونی ہتیت تہ تت بہا‘ مکم تو کا اوس؟
 فائدہ دی ای حیہ قومو نقصان دی ای
 حرم پاک دی اللہ دی‘ قرآن دی ای
 فرقہ بندی شیر کورا وکورا ذات شمنی
 کا آسور آئیو پے خھاک رسولؐ مختارو؟
 کوس عیجھیا جم ساریران اجنبیان شعارو؟
 ہر دیا سوز نیکی روحا احساس نیکی
 معذرابی بونیان صف آراء تھے غریبان
 نامو گانجنیان اگر کاکہ اسپہ تھے غریبان
 دولت مند دولتو نشا اسونی غافل مہ ساری
 ہوازہ شیر کہ دنیاری مسلمان ہونی نابود
 وضعا تو اوس نصرانی تھتا تو ”ہنود“ (۲)
 تو سید دی اوس‘ مرزا دی‘ افغان دی
 تو مان عیجھاری کھوشت شیر حقیقت تہ
 زندہ لاکویان زمانو حرارت تہ
 فرصتو دخت شیر کورا کوروم ہنسسے باقی شیر
 عقل شیر تہ کھیزی عشق شیر شمشیر تہ
 ماسو اللہبو بچے انگار شیر تکبیر تہ

بنی نوع انسانو غلامیار آزاد آریہ کا؟
 مہ قرآتو تان ہر دیا یاد آریہ کا؟
 ہوستان ایغو سوری نیزی فخر فردا (۱) اوس؟
 سفو بنی ای‘ دین دی‘ ایمان دی ای
 کیہ واقعہ بے سیر کہ بے سینی مسلمان دی ای
 کیہ دنیا تزقو بچے ہی بات (۲) شمنیا؟
 دختو مصلحت شیر کوس معیار عملو؟
 بیتی شیر کوس عیجھ قدیو رویان طرکاری بے زار؟
 پھوک دی محمدؐ و پیغامو تے لحاظ نیکی
 روچی گانیکو زحمتو کونیان گوارا‘ تھے غریبان
 پر دو لاکھ نیان اگر کاکہ تہ تھے غریبان
 زندہ شیر ملت بیضا غریبان وجھین دینی
 ہوش رسیان کہ استاتیا کورا مسلمان موجود
 ہیبت مسلمان ہمتان پوشی شرمندہ بویان ہود (۳)
 تو ہر کیاغ اوس لودیت تے تو اوسا مسلمان دی
 شیر ہنسسے محفلو ہستیو بچے ضرورت تہ
 امکانو قسمتو استاری شیر خلافت تہ
 توحیدو نورو تکمیل ہنسسے باقی شیر
 اے مہ درویش! خلافت شیر جاگیر تہ
 تو کہ مسلمان ہوؤ تھے تقدیر شیر تقدیر تہ

کہ آرو محمدؐ سوم وفا تھے اسپہ تہ اوسو
 حیہ دنیا کیہ اشاری لوح و قلم تہ اوسو

(۱) گیاک چھوچی (۲) لو (۳) ہنود (۴) ہودو

☆ تعلیم اوچے تعلیمو نتیجہ ☆

خوشان تھے اسوسی اسپر دی جوانان ترقی و تھیں مکم ہوساک شونین نسوان فریاد دی ہے سوم جوستہ
 اسپر خیال اوشونی کہ انگوئی فراغت (۱) تعلیم کیہ پتہ اوشونی کہ الحاد دی گوئی ہے سوم جوستہ
 پرویزو دوری شیرن (۲) تھے ہوئی جلوہ نما
 مکم گانی انگمتی اسور فریاد و اثرودی تان سوم جوستہ
 ☆ (۱) خوشی گری (۲) فریاد دوست

☆ چھوچیو خوشخبری ☆

قدر تو محفلو اخیر چھوران سکوت (۱) دویان ہر اشاری تان زندگیو ثبوت
 چوڑنیاں بونیکرہ زندگیو پیغامو باتمنان گمبوری دی باغا زندگیو احرامو
 اے اورنیو مسلمان روہیہ ہنگامہ آراتودی اسوس ژاپیکا پرانی آسانو کنارا گرم تقاضا تو دی اسوس
 دنیو فراخیاں یوس رو بیلا چھہ آفتابو
 آسانو آواتاری پیدا نو بوئی ہی داغ سخابو
 ☆ (۱) خاموشی، پھیک

☆ دعا ☆

اے اللہ مسلمانو ہر دیوتے جتے زندہ تمنودیت کہ بسے ہر دیو گرم کورار، روحو بے قرار کورار
 اچی وادی فارانو ہر زرو ژاپجا دے اچی تماشو شوکو دیت زوقی تقاضا (۱) دیت
 ایتھہ بیرو مرویو اچی حرمو دوشلی گانوی الوس حیہ شہرو خوروتے اچی وسعت صحرا دیت
 ژانگیا مقاصدان ہمدوش شیا کورے ساحل دیت خود داریو، آزادی دیا دیت
 بے لوث محبت بائی، بے باک صداقت بائی پزا روشت کورے، ہر دی صورت بینا دیت
 اوا کیزاک بلبل اسوم ای برباد بیرو گلستانو
 تاشیر و سائل اسوم، محتاجو تے دانا دیت
 ☆ (۱) مشکیکو شوق

☆ عیدو موقعا شہر نیویشیکو فرمائشو جوبا ☆

شلا مارا ای زہرچ چھان راؤ اوشونی ہوش بخائی جتے کمبور یوموم کوس کہ رازدار آہوم آوا

مہ ختم مو کورانی باغو زیارت کوراک
 ہومون بیکومہ کیز بیران بو سو نیو فصلو یاد
 بہتان باغو ای یادگار آسوم آوا
 خوشانی کچھہ بیتی بوئی عیدو کہ سوگوار آسوم آوا
 شو خشیرو شراییان یادگار آسوم آوا
 عیش اوچے خوشانیو پیغامو استہے دوسان
 عیدوہیہ نوغ (۱) اسپہ سورا آسیران

☆

(۱) مس

☆ فاطمہ بنت عبداللہ (عروثور) ☆

بیابانو حور بیکوہیہ سعادت نہ قسمتہ اوشوئی
 ہیہ بڑوک دی یومو نوگلستانو انتظارا اوشوئی
 دنو غازیان خدمت تہ قسمتہ اوشوئی
 ہش خریش دی اے اللہ اسپہ تان خاکسرا اوشوئی
 فاطمنے غیجھ غیجھا اشو بیتی شیر تہ غما
 عشر تو نغہ دی شیر اسپہ تازہ ماتما
 شیرا کیہ بنگامہ تہ خاموش قبرا
 پرورش (۱) بویان ای تازہ قوم (۲) ہے کوشکا
 تازہ استار یو آسانو نضا شیر ظہور
 انسانو غیجھاری نامحرم شیر ہتو غو موج نور

☆

(۱) یورویک (۲) قام

☆ پراژغار اوچے استاری ☆

ای چھو یو ریتائی ہوش پراژ غاروتے استاری
 کیہ پتہ تے کہ تو کندوری دینان پوشی آسوس
 زہرہ کار آریہ ہیہ خبرو ای ملکہو ساری
 لودیت استہے دی ہے شیلی ملکہو فسانو
 اے استاریان! بشار موگانور بارا دنو چنستانو
 گویان ہوا ہتہرا اچی بیکو بچے
 استاری آہو خریش شمنی انسانو زبانا
 ہر چھو پچی نوغ نظارا تے میسر شمنی
 کیلغ کہ ساؤ زبیتی ختم ہونی بہتہان نشان پوشی آسوس
 انسانان بستی شیر بودو دیری فلکو (۱) ساری
 ہشمدان مس دی کوس کہ محبتو تراو
 ہیہ گلشن نو، ای بستی شیر آہ اوچے فغانو
 بچارہ بڑوک بوچھو شیران اچی بلونیکو بچے
 آوا آسانو فریاد آسوم گلستانو زبانا
 دنو دورو بنیاد شیر ہوو سورا
 فریاد و تصویر شیر ہوو کانڈ و سورا

(۱) آسانو

☆

☆ "محاصرہ ارنہ" ☆

یورپا کی بات کہ شروع ہوئی تھی اوپے باطلو ڈنگ
مسلمان سپاہیان ذبحہ (۱) ہوئی ختم
تھے حق کھوگور اوسنیکو بچے مجبور ہوئی
امیدو سطح شہجھاری دستور (۲) ہوئی
"بنگو آسین" شہرو دستور ہوئی
صیہ فتویٰ پورہ شہرا منشور ہوئی
مالان دوگلی نوبو ناؤ اوشونی یودو نصرانیان فوج
مسلمان خدایو حکمو جین مجبور ہوئی

(۱) خوراک وغیرہ (۲) کھوشت

☆

☆ صدیق ﷺ ☆

ای انوس رسول پاک تان اصحابانے ریتائی
ارشادو کار کوری چھو بیتی عمر روہمتائی
دور خدایورا ہاتان مالان کاکہ اسوی مالدار
ہتے انوس بتوعو سم اوشونی درہم بو ہزار
پروشٹی میر ہنون مہ غوزار
ایارو محتاج شیر ابتدائے کار
حقو جو شو سورا۔ ہر دیوتے شیر قرار
مسلمان اسور تان رشتہ داران خدمت گزار
باقی کیانگ کہ شیر ہسے قومو بچے ثار (۱)
ہر اشاریو، ہتو غوساری دنوروی کوراؤ اوشونی اعتبار
استوران، اوشان اوپے حمار (۲)
ریتائی ہتے عشق اوپے محبتو راز دار
کیانگ بھجنا واتان دورو رویان بچے دی تو؟
عرض اریر کہ ادھامال شیراٹیلو اوپے کھریو حق
گانی آلائی تان سم جو ستہ حضرت ابوبکرؓ
جائیداد، درہم، دینار، سامان اوپے "ژو"
ریتائی حضور! تان دورو رویان کھردوی کورے

پروانو بچے چراغ، بلبلو بچے کھوری کانی

صدیقو بچے اسور خدایو رسول کانی

☆

(۱) قریان (۲) گوردوغ

☆ شوخخبر و ناویادا ☆

ہر زہہ دنو زندانی تقدیر شیر
آسمان مجبور اسور، یور اوپے مس مجبور آسوی
مجبوریو پردا اوپے بے چارگی تدبیر شیر
تیز کوساک استاری تان رفتارا مجبور آسوی
شیر ہے عالمگیر مختصرا ہر اشاری بندی
نغمہ بھجوران، لطف زیروم بھجورنو
بلبلو نغمہ بائی یا ہواز بھیک بیرو ضمیرو
انسانی ہدیار رقص عیش و غم بھجورنو

ہر چند مہ بانغا پراڻ غارو شادابی نیکی
 ہوش کومان ہائے دروغا! آوا انسانی مصیبتان رازو
 حیران آسوم آوا لوژی تہ قصویو اعجازو
 علمو سنجیدہ گفتاری، زارویو شعور
 زندگی ژانگیاری یو خامنسیان اسپہ
 کوستے بوئی حیہ بطنہ ہائے دروغا! مہ انتظار؟
 تہ قبر و چھوتیا حیہ فریادوگانی گوم
 کھیو بنیو و تو اسپہ خزانو چھترا بغاؤ بوئی
 کندوری مشکل زندگی شیر، کیہ قسمہ آسان شیر بریک
 زندگی جم ہنس قدر تو غیچھا شیر
 موتو ہوتین بوئین کہ بے سیراگر نیو بشیر و حیاتو
 گمبوریو بی دی چھوتیو موژا بے خواب شیر
 زندگیو باس ہے دانہ کہ مستور (۱) شیر
 قبرو اوشا کیو و جھین دی غمگین بویان نو
 ریشیان دنیو روئی اجلو درد شیر لادوا

غیچھ مہ مایہ دار اشک عتابی نیکی
 شیر شکواری خالی مہ فطرتو ساز
 رخو بدیل کوری شیر ہسے وختو پروازو
 دنیو اعزازو شوکت، جوانیو غرور
 نانو صحبتہ سادہ ذوق بہچو سیان اسپہ
 کامہ خط نو گیکو و جھین بوئی بے قرار؟
 ہنسے چھوئی برابر دعا کوراوا کوس یادی گوم
 غمو شرکتو و جھین ہتے الفت بو حکم ہوئی
 ہستیو بانغا آرزان ہوؤ خون شیر بریک
 ذوق حفظ زندگی ہر اشاریو یوفطرت شیر
 عام ہوش ہونو کورے سیر نظام کانا تو
 کیہ قسمہ بوردیکو نیچے بے تاب شیر
 خود نمائی، خود فرائیو نیچے مجبور شیر
 چھوتیو پردا بیداریو ای پیغام شیر
 جدائیو زخم وختو ملہامو و جھین لیران شفا

مختلف ہرستیو منزل، رسم ادھے راہ شیر
 آخرت دی زندگیو ای ”جولان گاہ“ (۲) شیر

☆

(۱) کھوشنت (۲) استوردینی

☆ حضرت بلال رضی اللہ عنہما ☆

نبیؐ آسور ای مغربی مصنف اہل قلمان موٹی کوس کہ بوا احترام اوشوئی
 جنالی اوشوئی ایشیا سکندر اوچے رومی آسمانی دی ٹرانگ ہتو غو مقام اوشوئی
 تاریخ ایران کہ رومی پوششہ دارا اوچے پور سو دعویٰ ای خام (۱) اوشوئی
 ہون ایشیا ہتو عو مہ فیض عام شیر
 روی فا ہوئی جسموتے دوام (۲) شیر

(۱) کپا (۲) بیگی

☆ گمبوریان خونزا ☆

بڑو کھوتے راؤ اوشوئی پرا ہتار ای انوس گلستانا
 مہ کارا توری شیر کہ شزادی حکران مہ گلستانو
 مہچتام بوداپت بلونیدو بڑوکھا، باغ رضوانا
 کہ ہتو عو پوؤ وجھین گمبوری بوئیان پیدا بیابانا

☆ فروسہ ای مکالمہ ☆

فرشتہ ربتائی مے ای انوس فروسہ
 مذہبو حرارت دی شیرا مسلمانو پورا
 لووان کار کوری شیخو حالت ہوئی متاثر
 کیاوت کہ موٹی غیربتائی ورکو، آسمانو پیر
 گیتی شیرمگم ہوو جھین عقیدان موٹی تزلزل
 حالیو سوم مخاطب ہوئی ہموٹس سعدی شیراز
 کیاوت اوشو یا بودوز ہتو عو، ہواز؟
 کیز کیزاؤ ربتائی کہ اے صاحب اعجاز!
 ہواز ہائی ہموٹس کہ لیس تعلیمو وجھین اعزاز
 دنیا تھے ملاؤ ہوئی مگم دتو پرنده اریر پرواز
 بنیاد کہ کھڑ بیستلی کیہ باغو کہ کھانجو
 ہٹس جوٹے کہ گلستانو انجاموشیر آغاز

☆ یرموکوژنگلوی واقعہ ☆

صف بستہ اوشوئی عربو کھوگور گانیو جوان
 ای نوجوان بو پریشان بیتی
 اے ابو عبیدہ ژنگو بچے اجازت دیت تے
 بے قرار یونان "نبیخ آخر زمانو" جدانیما
 بیان آوا حضور صلی اللہ علیہ وسلمو پناہ
 انتظارا ایستائی کمریزیو شاہوک بیروزین شام
 نو جو سپہ سالارو سوم ہوئی همکلام
 ٹیپ بیتی نیٹی بیگان مہ صبرو سکونو جام
 ای درتو زندگی دی محبتہ شیر حرام
 گانی آلوم خوشانیو سورا اگر کہ شیر کیہ پیغام

ریتائی فوجو امیر کہ ”ہتے نوجوان اسوس تو کہ بزرگان سورا واجب شیر = عشقو احترام
 پورا کورار محمود خدائی = مرادو کندوری ڈانگ = محبتو شیر مقام
 کہ تو ریتاؤ رسول اکرمو دربارا مہ دوشکاری عرض کورے صرف تو سلام
 اسپہ سورا احسان کوری اسور خدائے غیور
 پورا ہونی کیہ وعدہ کہ کوری آستیاہی حضور

☆

☆ گمبوری ☆

تتہ کو فکر شیراے گمبوری بلبلو ہردی شور دندہ چھیکو تو تان پیرانو آلو شیران آویل رفو (0) کورے
 تننا عزت کہ ہوئی اگر گلزار ہستیا تو خوځ خوشی چوکی زندگیو خو کورے
 صنوبر بانقا آزاد دی آسور قیدی آسور
 بے پاؤ بندیان موڑی حاصل آؤادیو تو کورے

☆

(0) شتر غرنیک

☆ غزلیات ☆

چھوچو او شاک ہوائے حضور و سوم تار اوے مہ پیغامو قبضاری بیچارہ امتانن دین دی بغائی دنیا دی بغائی
 محبتو عزت قائم شیراے قیس! ہونو جابو سورا ہون کہ بغائی عزت دی بغائی غیرت لیلی دی بغائی

☆

ہیہ کالکورو قنمیک بلبلو چوڑیک شیر فریب گوش (0) بانغو ہر دی دی ہنون شیر خاموش
 اے مغربو شراب = پیانان ہیہ شیر اثر ساقی خندہ زن آسور پورا انجمن اسور بے ہوش
 دنیا غم خانہ = پتہ ملاؤ نو بویان کیہ جرم او شویا دنتو پیدائش دی کہ تو اسوس روپوش
 آہا دنیا ہردی جاشوران کھیو کہ ہسے ہردی نو انسانو پہلوا شیر ای بنگامہ خاموش
 کوس دجین کہ دلی اوچے لاہور ایغو سوم ملاؤ ہونی آہا اقبال! ہتے بلبل دی اسور ہنہسے خاموش

☆

دابو سونو ہوا ہائی اقبال ہائی غزلخوان بڑوک اگر گمبوری گمبوری شیر تھے ہائی گلستان
 تو محبتو ذاتاری اسوس قیمت شیر = گران سوداگران بے قیمت آسونی ہیہ ملکہ ہائی آرزان
 کوسازو پردا کھوشت ہوئی ہواز = تو شہلی بشاؤ نو ہرکارا بوس عیان (۲)
 اے ہوش کوراک رہنما = راہا اگر گلشن شیر
 تھے پراش غار دی ہائی شو تار کہ شیر تھے ہائی طوفان

تو کہ زندانا اگر باند دی اسوس
 عقلوتے تنقیداری فرصت نیکی
 اے مسلمان ہر وقت تان غمچھو پرورشہ
 لیکن تان ہر دیو تو آزاد لاکھے
 عشقو سورا عملان بنیاد لاکھے
 آیت ”لَا یَخْلَفُ الْعِیَادُ لاکھے“
 حیر ”تان وختو خوش بیانو“ پیغام شیر
 ”ان وعداللہ حق“ و یاد لاکھے

☆

(۱) کاران دھوکہ (۲) دیرینج

☆ مذاقیہ اشعار ☆ (طنز و مزاح)

مشرقا اصول دین ساؤز بونیان
 ای دی اسپہ عقلی نوگیان
 مغرباسگم مشین ساؤز بونیان
 ہتیرا ایغو ساری تین تین (۱) ساؤز بونیان

☆

کوموران چمچھو نیان انگریزی
 مغربو طریقا شیر غمچھو پرورشہ
 حیر ڈرامہ ہشیر کیہ سین
 قوموتے ملاؤ ہوئی فلاحو راہ
 مشرقو بناؤ ٹو جاشو نیان گناہ
 پردا اچی نسکو انتظارا شیر نگاہ (۲)

☆

شیخ (۳) دی پردو کیہ حمایتی نو
 وعظ کو راوا دوش ہیس ربتائی صاف صاف
 کالجو ذق دی مفت ہو ساری بدظن (۴) ہوئی
 پردہ آخر کو سار بوئی کیاوت کہ موش دی زن ہوئی

☆

حیر کیہ نوغ لو نو اے تھلمند موش
 گیان ہنسے ہتے زانا کہ اولادو بدیلہ
 غیرت تے موٹا بوئی نہ کیری پردہ مشکیر
 کونسو ممبر یو پنجے ووٹ مشکیر

☆

کیہ نو کیہ انجام دی بیلک آخر کلہ پت گانسی
 اسپہ غفلتو کہ اگر حیر حالت بہچیتائی
 شوکور، ہو سنی مغللو اوچے پیران جاپاناری
 گوئی بیرووو غسل دیکو پنجے کا بلاری، کفان جاپاناری

☆

ہندوستانا حکومتو حصہ شہنی کونسل
 اسپہ تھے فقیر او شوم تان، اسپہ کوروم او شوئی
 آغاز شیر حیر اسپہ سیاسی کمالو
 چمچھائی طریقو ہنسے امیران دی ”سوالو“

☆

لوڈور کہ مشرقو تجارت چلوران کلہ پت
 شیر علاج نوغ تعلیمو بنونو ویشوؤ
 دینو ہر یو بدیلہ شراب اوچے مشکئی گائیران
 مہ سرجن قومو پوراری لیتی گائیران

☆

لوژور کہ بیان کوس کوس تمنان خون
ختم نوپئی "وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْمِعُونَ"
مسلمانو عجبھ لوژار حرف بنسپلون"

مخت اوچے سرمایہ دنیا صف آرا ہونی
حکمتو اوچے تدبیرو سورا حیہ پریشانو فتنہ
آزاد ہونی یا جوج اوچے ماجو جو تمامو بول

☆

نوخ تہذیبو ایوکن شہنی گندہ
ساؤ زیتائی آزادی دی جم پھندہ

کاروتے غیر دہشہاؤ پر بچپور ہیری کو چاہو
ایکشن، مہیری، کونسل، صدارت

☆

ہو بدن پرائو گناہگار ہزار سالہ دی نمازی بیکو نوپیتائی
گفتارو غازی ساؤز ہوئی، کردارو غازی بیکو نوپیتائی

معوذتھے ساؤ زنتائی ایمان انگیرو روئی ای چھویو
اقبال لوت اپدیکنگ اسور ہر دیو لووان
(1) تروئی۔ تروئی (۲) عجبھ (۳) دشمن (۴) ہروی چھین

☆

بالی جبریل

☆ بل جبریل ☆ ”بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ“

محمدؐ دی ہے، جبریلؑ دی ہے، قرآن دی ہے
 یہ استاریو روشنیو دجین شیرتہ دنیا روشن
 معکم یہ حرف شیرین ترہمان دی ہے شیرا یامہ؟
 چھوتیاری پیدا بیو آدمو زوال زیان ہے شیرا یامہ؟

☆

لوہیت تو نو آسوسا مہ سانی (۱)
 بخیلی شیر صیہ، نو شیر رزاقی
 = پیالو نیکی شراب باقی
 سمنداری ملاؤ باقی تھو تینیو تے پراڑ غار
 (۱) شراب ہنسیک

☆

یا تو تان آشکار بوس یامہ آشکار (۱) کورے
 یامہ ہکنار کورے، یامہ بے کھنار کورے
 دنو کوروم بوشنی ہنسی مہ انتظار کورے
 تو دی شرمسار بوس مہ دی شرمسار کورے
 عشق دی پردا باقی حسن دی پردا باقی
 تو اسوس طلاطم دریا ہو، اوا اسوم پھوک روژوئی
 جنو باناری مے سنو حکم دینی ایبتاؤ کو
 قیامتوانوس کیاوت کہ مہ اعمال پیش ہوئی
 (۱) کو رینغ واضح، ظاہر

☆

ھیارا مزہ نیکی پے پیوہ اوپے انتظارو
 اچی لطف اوپے شوقو لوڑے مہ ہردئی بے قرارو
 ہے عشق ہتو نو بوغیر اجلو پھونیک
 عطا کورے اویل مے زندگی جادوان (۱)
 (۱) ہمیشونچے

☆

ہوستی گیار مے مہ مقام اے سا
 انگینے ای دفعہ ہے شراب اوپے جام اے سانی

توئی شور سالاری شہنی ہندوستانو شراب خانہ بند
 مہ غزلہ شرابو پھوک اثر اوشئی باقی
 تومہ چھویو مسوروشتیاری محروم موکو

ہنسی مناسب شیرہ فیض بائی عام اے ساقی
 دہن ریران کہ صیہ شیر حرام اے ساقی
 = پیانا شیر ماہ صیام اے ساقی

☆

گلہ شیر مہ اے اللہ اسکولواستازان ساری
 کوراری تو چھھی اوس اقلے صیہ درویشیو

سبق دونان شاہین پھویو کانٹے خاکبازیو
 کہ شرت بادشاہان نذاشیر = بے نیازیو

☆

ہر دی سوزاری خالی شیر غچھہ پاک نو
 کلہ پت بہجور استاریو غلامیامہ چھوتی

واہیراجرانی کیانگ کہ تو بے پاک نو
 یا آوانو بہجوم یا گردش افلاک نو

☆

ہزار بہرتنی بائی لیکن لہکنی بائی ہر دیو رفت
 سادہ مرید تھے کیزی کیزی تویہ اریر
 مہ بچے تھے شیر اقرار باللسان دی بو
 اگر عشق کہ ہوئی تھے شیر کفر دی مسلمانی

صیہ بہھی شیر شروغاری فقیران طریق
 خدائی کورار کہ ملاؤ بائی دشمنوتے دی صیہ توفیق
 ہزار شکر کہ دشمن اسونی صاحب تصدیق
 کہ نو ہوئی تھے مسلمان دی کافر اوچے زندیق

☆

بشار گانے ہو ساری کہ مقبول شیر فطر تو گواہی
 کافر کوریان کھوگورو سورا بھروسا
 کافراسور تھے اسور مسلمانو تقدیر و تابع

تو صاحب منزل آسوسا کہ ابتہ ہیو رای
 مومن تھے کھوگوار غیر رنگ کوروی پیایی
 مومن اسور ہسے مان اسور تقدیر الہی

☆

عقل مند ہر دیودی خدایو ساری شکے
 ای جنون شیر کہ باشعور دی شیر
 بے حضوری شیر = بریکو راز
 آرنی اودای ریمان مکم
 (۱) روشنی

غچھو نور' ہر دیو نور (۱) نو
 ای جنون شیر باشعور نو
 زندہ کہ ہووے تو تھے بے حضور نو
 صیہ حدیث کلیم و طور نو

☆

خودی ہے سمندار شیر کہ ہتو عو کیہ کنارہ نیکی
 ہیارا بہشٹ دی شیر حور اوچے جبریل دی اسونی
 مہ جنون زمانو جم ہوش آریر

تو کہ شقی ٹوئی ہو جو شیداؤ ہووے تھے کیہ چارہ نیکی
 = غچھما ہنسی شوخنی نظارہ نیکی
 ہش پیران تھے پرانی کہ ہتو پارہ پارہ نیکی

☆

بوکھو پیڑی دار آرنی دشمنان =
 خود یا کھوشٹ شیر اے غافل خدائیو شکے
 ہر دیولوان غوث ذرویشو ساری بشارگانے
 (۱) مشورہ دیاک (۲) بانجڑ

کوراری گوئی ہواز لا الہ الا اللہ!
 صیہ شیر = بچے مشیر (۱) مشورہ
 خدائے کورار = متلاماری آگاہ (۲)

☆

خراہو کاکہ فقیر ہوئی تھے قیصری کیاغ شیر
 عجیبا کہ نو ہوئی شوفی تھے دلبری کیاغ شیر
 تھے لودیت کہ تھے کافری کیاغ شیر
 ورنہ مہ شعر کیاغ شیر، شاعری کیاغ شیر

درویشو عجیبا شان سکدری کیاغ شیر
 فقط عجیبو سورا بویان فیصلہ ہر دیو
 بتان ساری تھے امید، خدایو ساری نامیدی
 پون دیتی شیر دنتوتے دروشٹی مہ

☆

جہاں شیر = بچے تو نیکی جہانو بچے
 = کھشٹی کہ شیر بحر بیکرانو بچے
 زیادے اسور فقط زیب داستانو بچے

نہ تو زمینو بچے اسوس نہ آسانو بچے
 مہجور راوی، نیل اوپے فراتا ککہ پت؟
 معمولی لو او شوئی، عجیو فکر ہوو

☆

کودنیان خطاب آخر، روپونیان حجاب آخر
 سوزو تب و تاب اول سوزو تب و تاب آخر
 شمشیر و سان اول، طاؤس اوپے رباب آخر
 انگونیاں سرور اول، دونیاں شراب آخر

آماناری گویان فریادان جواب آخر
 محبتو احوالہ پیچ کیہ فرق نیکی
 آواتے لووومان کہ استو تقدیر شیر کیاغ
 یروپو شراب خانو دستور دی عجب شہنی

☆

کہ آوا ہے فکر اہل بومان مہ انتہا کیاغ شیر؟
 خدائی بندو ساری تان بشار گانار کہ = رضا کیاغ شیر؟
 حیدہ نفو سوز شیر دامہ کییا کیاغ شیر؟
 تھے حو عو عقلی پے مہسہم کہ مقام کبریا کیاغ شیر؟

عقلندان ساری بشار کیاغ کانہم کہ مہ ابتدا کیاغ شیر؟
 خودیو کورے ٹنگ ہانی کہ ہر تقدیراری پوشنی
 گفتگو مقام کیاغ شیر اگر کہ آوا کییا ساؤ نیاک اسوم
 اگر کہ زندہ بے سیر جے فرنگی مجذوب حنون زمانا

☆

تو نیچو اشاریو بچے جستجو کورے
 تو دی حیا مقام آرزو کورے
 ہے بہت بیو گمبوریان رفو (0) کورے
 کیاغ کہ ہو ساری نو ہوئی ہتو عوتو کورے

تو تان خودیو تو فہجیہ آسوس
 استاریان فضا شیر پوفراخ
 چان آسونی = بانو حوران
 بے ذوق نو ہر چند فطرت

(1) شیر نیرنگ

☆

عشق بے چارہ نہ ملا اسور، نہ زاہد نہ حکیم
 سف مسافر اسونی لوڑکیو عجیبا گونیاں مقیم

عقل چالاک اسور شور قسمہ زپ ساؤ زبیران
 منزلو عیش اوپے عشرت محبتو غریبان بچے حرام

☆

ہنسی عشقو استحان وادی شہنی
 مقامات آہ و فغان وادی شہنی
 = پردشہ آسان وادی شہنی
 کہ = زمان و مکان وادی شہنی

استاریان ساری پوشنی جہاں وادی شہنی
 اگر تونج ہوئی ای ماڑ تھے غم
 تو شایین اسوس پرواز کوریک شیر کوروم =
 ہی چھوئی = انوسان سوم چوکی ہال مولوس

بغالی ہے دخت کہ تما اوشوتم آوا انجمنہ

ہنسیے بیارا مہ راز دان واوی آسونی

☆

مسافران منزل دو دیری دی دشوار دی شیرا؟
بولوخی شیر خبیراری حیدر دینو اوچہ وطنو ژنگ
علمو حداری نیٹی مومن بندو بچے
(۱) لیدر

کا ہے قافلا، قافلہ سلا(۱) ر دی اسورا؟
حیدر زانا کا حیدر کرار دی اسورا؟
شوق شیرینی دی شیر، نعمت دیدار دی شیرا؟

☆

ہوش ہستی نو گوئی ہے موتی ای دان
یا سخر یا طفل و جہانگیرو آئین
یا قانون محمدی یا بت خانو دریانی
امیرا، فقیرا، بادشاہیا اوچے غلامیا

ای قسمہ آزادی تہ بچے اے ہمت مروانہ
یادرویش موشو انداز ملوکلنہ
یا مستیو نعرہ، کعبہ کہ ہوئی بت خانہ
کیہ کوروم نو بوئی جرأت کہ ہوئی آزادانہ

☆

نہ تخت اوچے تاجا نہ لشکو سپاہ شیر
بت خانہ شیر دنیا، فروسک آسور خلیل
ہے دنیا شیر تہ کھیو کہ تو پیدا آرد
مساوچے استاریان ساری پروشی کوس کہ مقام شیر
حیدر مدرسہ، حیدر جوان، حیدر سرور اوچے ناز کوریک
نہ فلسفیو سار، نہ ملو سار شیر مطلب تے
کوری اوسم درویشیو اشاران آوا

کیہ لوکہ درویش موشو بارگاہ شیر
حیدر ہسے کتہ شیر کہ کھوش لا الہا شیر
ہمت بوہت اوچے اوشونو، کیلغ کہ تہ نگاہ شیر
ہے قفا چھوٹی ہنسیے گراہیورا با شیر
بہیمان و حین شیر فرگیو شراب خانہ آباد
حیدر ہر دیو بیک! ہے اندیشہ اوچے نظرومناد
حیدر بچے کہ مدرسہ اوچے خافقا ہو فکر بائے آزاد

☆

ہر دی شیر مسلمان مہ نہ تہ
آوا ہوش کومان انجامو ہتوعو
ترکی دی شیرین، تازی دی شیرین
تو زندگی اسوس، پائندگی اسوس
(۱) دشمن

تو دی نمازی، آوا دی نمازی
کیہ ژانگہ کہ ہوئی ملا(۱) غازی
محبو حرف ترکی نہ تازی
باقی شیر کیلغ کہ سف خاک بازی

☆

علمو مقصود شیر عقل اوچے خردو پاکي
علم عالم اوچے حکیم، درویش مسیح اوچے کلیم
درویش شیر مقام نظر، علم مقام خبر
علمو موجود خور، درویشیو موجود خور

درویشو مقصود شیر عز تو لا کھیک ہر دیوچے نگاہو
علم شیر راہو مشکاک، درویشی شیر دانائے راہ
درویشیا مستی ثواب، علم مستی گناہ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

☆

جنونو جوشا بہچنام آوا گرم طواف
حیدر اتفاق مبارک بائی مومنان بچے

خدا یو سوم شکر کہ سلامت بہچتالی حرمو غلاف
کہ یک زبان آسونی شہرو عالمان مہ غلاف

سرور اوچے سوزا ناپائیدار شیر، ورنہ
فرنگیو شرابو غلوٹ دی نیکی صاف

☆

شعور اوچے ہوش و خردو معاملہ شیر عجیب
شوقو مقامہ شہنی سف ہر دیو اوچے نظر و رقیب
آوا ہوش کومان کہ جماعتو انجام کیاغ بوئی
نظری مسانلان سوم چوکی آسور خطیب
اگرچہ مہ نشینو کو یان طواہ
مہ خورا کہ نیکی باغو بوکیرو نصیب
جاشو سیان ہتے یورپو اسپہ آسنے دور
استاری کوس کہ مازاری شہنی زیادہ قریب

☆ رباعیات ☆

راہ اوچے رسم حرم ناخرمانہ
کلیسو(۱) ادا سوداگرانہ
تہرکی شیر مہ اولو شیرو پیران
نیکی اہل جنونو حیہ زمانہ
(۱) گرجا

☆

خوبو تہانیاں موژو تونج ہو تم آوا
خدايو پروضہ گویا کہ نو آہستام آوا
نو لوژ یتام غمچھان اجیہ کوری دوستو جلوؤ
قیامتہ تماشا ساؤز ہو تم آوا

☆

عربو سوزا ساؤز غم شیر
خالی ای بیکو سورا شیر عربو اندیشہ
حرمو راز توحید ام شیر
کہ تہذیب فرنگیو ہے حرم شیر

☆

نہ مومن آسور نہ مومن امیری
خدايو ساری واستے ہر دی واغچھان ہنگے
بہچھتالی صوفی، بغالی روشن ضمیری
مکن نیکی فقیر یار غیر امیری

☆

مہ ہتے رونق محفل کورا شیر
مقام ہتو عو شیر ہر دیو تہانیاں موژو
مہ بشلی مہ حاصل کورا شیر
خدايو تے معلوم ہر دیو مقام کورا شیر

☆

محبو جنون باقی نیکی
صف کولی ہر دی پریشان، سجدہ بے مزہ
= دنیا جہان مرغ (۲) و ماہی
= دنیا محکوم اوچے مجبور
مسلمانان موژا خون (۱) باقی نیکی
اندیشو کشش باقی نیکی
مہ دنیا نغان صبحگاہی
مہ دنیا صرف = بادشاہی

☆

(۱) یعنی (۲) نرکوکو

عقل واقف نو آسور نیک و بداری
خدايو تے معلوم ہتے کیہ فایتہ بیٹی شیر
اجیہ شاخخوران ظلم تان حداری
عقل بے زار ہر دیاری، ہر دی عقلاری

یورا ہے لیے باقی نیکی ہتے ہر دی ہے آرزو باقی نیکی
 نصیحت روچی قربانی اوچے حج ہیت سف باقی شہنی مگم تو باقی نیکی

☆

☆ دعا ☆ بسم اللہ الرحمن الرحیم

شیر حیہ مہ نصیحت شیر حیہ مہ وضو
 مہ فریادا شیر لیے مہ بگرو
 نصیحتو راہا آسور کا کوس رفتی
 مہ سوم جو ستہ بہجتائی ای مہ آرزو
 مہ ماڑ میران اوچے وزیران درگاہ نو
 مہ ماڑ دی تو ماڑو تھاغ دی تو
 تہ وجمیں مہ زندگی سوز انداز اوچے صدمہ
 تو تان مہ آرزو تو تان مہ جتو
 یورا کہ تو نو ہوؤ شہر پورا ویران بویان
 تو ہوؤ تھے آباد بویان ویران بیو محل و کو(۱)

☆

(۱) کوچاہ

☆ قرطبہ معرود ☆

اول اوچے آخر فنا باطن اوچے ظاہر فنا
 پرانو تصویر ہو یا کہ فوغ منزل آخر فنا
 خدا یو بندو عمل عشقو بچین شہلی
 عشق شیر اصل زندگی بیک شیر ہو بچے حرام
 عشقو جنس یا موجودہ زمانو سار غیر
 خور زمانہ دی شہنی ہمتان نیکی کیہ نام
 عشق جبریلو سانس عشق مصطفو ہر دی
 عشق خدا یو رسول عشق خدا یو کلام
 عشق حرمو عالم عشق جنودو آمیر
 عشق سورابن السبیل شہنی ہو ہزار مقام

☆

تہ جلال اوچے جمال خدا یو بندو دلیل
 بسے دی جلیل و جمیل، تو دی جلیل و جمیل
 تہ میر بو ہرہتو مضبوط تہ ٹھون بے اشار
 شامو شوتار بوئی ہش جوٹے کہ ہجوم نغخل (۱)

☆

(۱) خورموکان

☆ قید خاناسیکریٹرو فریاد ☆

ای وے خرینو فریاد پڑا باقی بہجیتائی
 سوز دی رخصت ہوئے، ہنیکا پرائی تاثیر دی
 آزاد موش زندانا سور، کھیزی اوچے کھوگوار غیر
 آوا ہیشمان آسوم، ہیشمان مہ تدبیر دی
 غرامارنشی اسپیکہ، مخنعرو ووشگی گانی الویان ہر دی
 اوشوئی ہے چومراری البت مہ شمشیر دی

☆

☆ عبدالرحمن اویلو بوئی و خورمو اویلو پھورو ☆

تو	اسوس	سرور	دیو	ہر	مہ	تو	اسوس	نور	غیچھو	مہ
تو	اسوس	طور	نخل	بچے	مہ	آوا	اسوم	دودیری	نکھاری	تان
تو	اسوس	خور	تارو	شو	عرو	نیتائی	بورو	تہ	ہوا	مغربو
تو	اسوس	"ناصبور" (۱)	دیسا	پ	آوا	اسوم	قرار	قرار	بے	پدیا

(۱) بے قرار

☆

☆ ہسپانیہ ☆

اے ہسپانیہ تو مسلمانو لیبو گواہ اسوس
 کھوشت شمنی تہ چھوتیا سبران نشان
 خرمو غون پاک اسوس تو مہ نظرا
 خاموش اذان شمنی، تہ باد سحرا
 مسافرو تے آرام نہ سفر، نہ حضرا
 غراطو دی پوشیتائی مہ غیچھو مگم
 لوڑتیا، پاشنستام، خورانتے ریتام دی، کاردی آرتیام
 بویان ہر دیوتے تلی نہ نظرا نہ خبارا

☆ لینن (خدا یو دربارا) ☆

ای لوو اگر کہ اجازت ہوئی تھے بشار گانیم
 حل کوریکو نو پیتانی کہ ہتو غو حکمبانن مقالات
 لووا چو کیکو طریقو سورا قابو نو پویان
 کیاوت روحو اندرینی اوجوشم کہ ہونی خیالات
 ہسے کہ آدم سور کہ تو ہتو غو خدائے اسوس؟
 ہتے چھوتیار پیدا ہیرو آوما کہ ہسے اسور زیر سلاوات
 یورویا بو علم اوچے ہنرو روشنی شیر
 فروسک لوسہ کہ تھروشنی حیوانو غون مہ ظلمات
 ظاہرا تجارت، حقیقتاً جواری گری شیر
 ای پیسو سودی لاکھونا رویا نتے مرگِ مفاجات (۱)
 مہ علم، مہ حکمت، مہ تدبیر، مہ حکومت
 بینیان لئبو، دونیان تعلیم مساوات
 تو قادر اوچے عادل اسوس مکم = مہ دنیا
 بوتروق شینی مزدور بندو اوقات
 ☆ (۱) انقلابی موت/بریک

☆ خدا یو فرمان ☆

روپچورمہ دنو غریبانن اجیہ رہیہلو ور
 امیرانن مھلان دروازان اوچے کھانجان ژینگااور
 سلطانی جمہورو گویان زمانہ
 کیاغ کہ پرائو نیو ہشیرو غیجھی ہائی بوغااور
 کیہ ”چھتزاری“ (۱) کہ دہقانوتے میسر نو ہوئی روزی
 ہتے چھتزو ہر ای سورو پالااور
 آوا خفا وا بیزار اسوم مرمو کھانجان وجھین
 مہ سچے چھوتیاری حرم ای خور ساؤز اور
 ☆ (۱) چھتور

☆ پروانہ اوچے انگار گونگو ☆

☆ پروانہ ☆

پروانو مستغلاری بودو دیری اسور انگار گونگو کو بے فائدہ انگارو وجھین مغرور اسور انگار گونگو

”انگار گونگو“

خدا یو سوم شور دفعہ شکر کہ پروانہ نو آوا تھیش مشکاک ”آتش دیوانہ“ (۱) نو آوا
(۱) انگاروتے عاشق

☆ جاوید نامہ ☆

شیر خودیو ساز ا عمر جاودانو (۱) سراغ خودیو سوزو وجھین روش شمی امتان چراغ
پیدا نو ہوئی ژانگ الو نیکو صلاحیت کانو موژا خراب کوری بغائی شاپینو غون و قو صحبت زاغ (۲)
شرم نیکی زمانو غمچھا باقی خدائی کورار کہ جوانی تہ بہچار بے داغ
(۱) ختم نوباک زندگی (۲) کاغ کشیمی

☆ ای نوجوان نامہ ☆

تہ صوفہ شمی فرنگی تہ قالین شمی ایرانی
آ میری کیاغ بادشاہان شکوہ کہ اوشوئی تھے کہ فائدہ
لیئے مہ کیز بیران جوانان ”تن آسانی“ (۱)
نہ حیدریو زور تہ موژا نہ بے پروائی مسلمان (۲)
موٹکے حیہ اشاریو موجودہ تہ تہو روشتیا
لیتام آوا بے پرواہیا معراج مسلمان
عقابی روح کیاوت کہ انگا بویان جوانان موژا
تھے غمچھی گویان بہتان منزل آسان موژا
مویوس نامید نامیدی علم اوچے عرفانو زوال شیر
مسلمان موٹو امید ہے خدا یو راز دان موژا
نیکی تہ ماژ سلطانیو نو غورو برجا
تو شاہین اسوس بس گانے چیر چھلکی زومان موژا
(۱) آرام طلبی (۲) مسلمان بے پرواہی

☆ ساقی نامہ ☆

زمانو انداز بدل ہونی نوغ ہنگ اوچے ساز بدل ہونی
 پرائو سیاست گری خوار شیر زمین میراوچے سلطانو ساری بیزار شیر
 بغائی دور سرمایہ داری بغائی تماشہ پیشے مداری بغائی
 سنے عشقو ورازونن چاکئے اولو واوے مہ چھو تپو انگار گوغو کوری اولو واوے
 عقلو غلامیاری آزاد کورے جوانانن پیرانن ایستلا کورے
 ہوش کوسان تو راز شیر زندگی فقط زوق پرواز شیر زندگی

☆

(۱) موکوڑ پھونٹھاک

☆ زمینوروح آدمواستقبالو کوریان ☆

غمچھان ہورے، زمینو، آسانوچے ہوو لوڑے ای چت مشرقاری یونیساک یورو لوڑے
 ہے جلوہ بے پروو جلوا کھوشے لوڑے جدائیو انوسان ستو لوڑے جفو لوڑے
 بے تاب موبوس اندیشو اوچے امیدو معرکو لوڑے
 دنو یورو روشتیو تاب = شررا آباد شیر ای تازہ دنیا = ہنرا
 شملی نونا یونیاں بخشش کارو فردوس نظرا
 جنت کھوش شیر = خون جگرا

☆

☆ محبت ☆

محبتو شہید نہ کافر، نہ غازی محبتو رسم نہ ترکی نہ بازی
 ہسے خورکیہ اشاری شیر محبت نو چھوچھوٹوان کہ ہسے غزنویو ایازی
 نہ باد چھوتے محتاج نہ باد چھو ساری مرغوب محبت شیر آزادی اوچے بے نیازی
 مہ غریبی جم شیر اسکندریو ساری حیہ آدم گری شیر، ہسے ہرین سازی

☆

☆ جاوید نامہ ☆

عشقو نکسا تان مقامو پیدا کورے نوغ زمانہ نوغ چھوچی اوچے شام پیدا کورے

خدائی اگر کہ فطرت ہوش کو ریکوبش ہر دی تھے پرانی
 فرنگیان کیاوت دی احسانو مواستاوے
 اوا دروچھو گزوخ آسوم' مہ غزل شیر مہ بیوہ
 مہ طرقتا امیری نو فقیری شیر

☆

☆ حال اوچے مقام ☆

ہر دی زندہ اوچے بیدار اگر کہ ہوئی تھے بتدریج
 بتدوتے عطا کورویان چشم نگران خور
 الفاظ اوچے معانیا فرق نیکی مکم
 ملو ازان خور' مجا ہدو ازان خور
 پرواز شیر کھاژان ہے ای ہوا
 بل بچکو جمان خور شیر شاپینو جمان خور

☆

☆ لیئے (خون) ☆

اگر لیئے شیر بدنہ تھے خوف شیر نہ ہراس (۱)
 نہ درغمو اوچے دولو سوم محبت شیر نہ غم افلاس (۲)
 کوستے کہ ملاؤ ہوئی حیہ دولت' ہتو عوتے
 (۱) بہرتونی (۲) غریبوں غم

☆

☆ پرواز (۱) ☆

سوتو سورا شیر غم کدو رونقو بنیاد
 خوروی شملی بیسیں حیہ عالم ایجاد
 غضب حیہ کہ شاشیو جوشی آسوس تو بیداد (۲)
 وجود ہتو عوینکی چھوتیو اشلو نیکاری آزاد

ریتائی کان ای انوس شوتارو نار کو کوستے
 خدائے اگر کہ مئے دی پوچ اوچے وراژون کہ دبیر
 پرانی جم جواب ہوتے شوتارو نار کو کو
 دنیا پرواز و لذت ہتو حق نو
 (۱) اولونیک (۲) بے انصافی

☆

☆ شاپین ☆

بیابانو تھائی جم ساریان مے شوعاری شیرمہ فطرت راہبانہ
 کھارکیشا کان ساری بیچ بیک لازمی ہمتان عادت شہنی بودلیرانہ
 حملہ کوریک اچی نیسک اچی ناؤ حملہ کوریک لہیو گرم کوریکو شیر ای ہمانہ
 بوئیکران دنیو ای درویش اسوم کہ شاپین نو ساوزنیر تانتے آشیانہ

☆

☆ شیر اوچے خچیر ☆ ”شیر“

شوتارا اوچے بیانہ ہال پاکان ساری اسوس الگ
 = کا اسونی تت بہ، کیہ قبیلاری اسوس تو

خچر

مہ نیکیو نو ژانسیان البت اے حضور
 ہتے تیز کوسک، بادچمان آخانو آہرو

ضمير

☆ ضربِ کلیم ☆

☆ لا اِلهَ اِلاَّ اللهُ ☆

میںہ زمانہ تان ابراہیمو مشکیمان
کوری اسوس تو تکبرو سامان سوو
ہی مال اوچے دنو دولت میںہ رشتہ اوچے داسے
اگرچہ کہ بت شہنی جماعتو بازوریان واڑو
بت خانہ شیر جمان لا الہ الا اللہ
فریب سوو زیان ! لا الہ الا اللہ
بتان وہم و گمان لا الہ الا اللہ
مے شیر حکم آزان، لا الہ الا اللہ

☆

☆ مسلمانوزوال ☆

اگرچہ پیسہ دی دنیا شیر قاضی الحاجات
کیاں کہ غریبا میر شیر آمیر نیا نیکی
اگرکہ جوان ہونی نہ قومو جسور اوچے غیرت مند
قلندری مہ کیہ کم سکندریو ساری نیکی
سبب خور کیاں کہ شیر تو ہتھو ہوش کوسان
زوال مومن بندو دے پیمانہ ساری نیکی

☆

☆ علم اوچے عشق ☆

عشوقو گرمیو وجھین شیر معرکہ کائنات
علم مقام صفات، عشق تماشائے ذات
عشق سکون اوچے ثبات، عشق حیات اوچے مہمات
علم شیر پیدا بیرو سوال، عشق شیر کھوش جو اب
محبتو شریعتہ شیر منزلو عشرت حرام
طوفانو شورش حلال، لذت ساحل حرام
عشوقو بچے ہنسی حلال، عشقو سورا حاصل حرام
عشق شیر کتابو ڈاؤ عشق شیر "مَمَّ الْکِتَاب"

☆

☆ توحید ☆

زندہ قوت اوشوئی ای وختہ دنیا توحید
 ہنوں کیلغ شیر؟ فقط ای مسئلہ علم کلام
 روشت ہے روشنیاری اگر ظلمتو کردار نو ہونے
 مسلمانو ساری تان کھوشت شیر مسلمانو مقام
 قوم کیہ اشاری قومان امامت کیلغ شیر
 ہمو کیلغ جھٹونی ہی بیچارہ جو رکعتو امام

☆ سلطانی ☆

کوستانے کیہ پتہ کہ غریبوں ہزار ہا مقام شہنی
 ہتے غریب کیہ ہتھوا شیر بے پردہ روح قرآنی
 خودیوتان کیابت کہ غمچھی گویان قاہری
 حیہ مقام شیر رعینان ہوتے سلطانی
 کورونو جیتی شیر غلامیا جلا =
 کہ = ساری نو ہوئی غریبوں گھمبانی
 مسوگون ڈاہمٹلا اوشوئی ہتو عو سجدو نشان
 کرنی اسور ہتے مسلمانو فرنگی

☆

☆ صوفیوتے ☆

= غمچھا شیر مجرا تو دنیا مہ غمچھا شیر حادثاتو . دنیا
 تغیرلا تو دنیا غریب شیر مگم بو غریب شیر حیات اوچے ممتا تو دنیا

☆

☆ ہندی اسلام ☆

اے مجاہد موش! تہے ہتے طاقت حاصل نیکی
 ہونے نیشے کیہ غارانی خدا یو کورے یاد

ملوتے کہ شیر ہندوستانہ سجدہ اجازت
نادان ہوش جاٹوران کہ اسلام شیر آزاد

☆

☆ محمد علی باب ☆

جم اوشنی محمد علی بابو تقریر بیچارہ غلط راؤ اوشنی اعراب: سموات
ہو غلطیو وجہین علمآ اوساؤ اوشنی ربتائی کہ پتے معلوم نیکیا مہ مقامات
ہنسے مہ امامتو تصدقہ اوسنی آزاد محبوس (۱) اوشنی اعرابا قرآنو آیات
(۱) قیدی

☆

☆ امامت ☆

تو بشار گانی اوسن امامتو حقیقتوہ ساری
خدائی تہ دی مہ غونہ کورار صاحب اسرار
اسور ہسے تہ زمانو امام برحق
کا کہ تہ حاضر و موجوداری کہ آریر بے زار
بریکو ہرینہ تہ پاشیئے دوستو موخو
زندگیو تہ سچے وادی کہ آریر دشوار

☆

☆ مسلمان موش ☆

ہر لجا شیر مومنو نوخ شان نوخ آن
قتاری و غفاری و قدوسی و جہوت
جہرل آمینو گرمبشوچھو تیری پیرا، بیرو بندہ
صیہ راز کوسے دی معلوم نیکی کہ مومن
گفتارا، کردارا اللہو بہان
ہی چھور عناصر کہ ہوتی تھے ساؤز بیان مسلمان
شیر ہوو ماڈ نہ بخارا، نہ بدخشان
قاری سارنیران مکم حقیقتہ اسور قرآن

☆

☆ غزل ☆

نہ اوا عجبی، نہ ہندی، نہ عراقی وا نہ مجازی

خودیو و جین چھتہم کھاڑ جمانو بے نیازی
 تومہ نظرا کافر، وا آواتہ نظر اکافر
 تہ دین نفس شماری، مہ دین نفس گدازی
 تہ دشت و بیابانہ مہ شجھی نو ہائی ہتے جنوں
 کہ چھتہم عطلوراہ اوچے رسم کار سازی
 ☆

☆ ہندی مکتب ☆

اقبالھیارا نامو گانے خودیو علمو
 آزاد و ای سیکند شیر مگو موای سال
 زندگی خورکیہ اشاری شیر، علم شیر خور اشاری
 علا دولت دی شیر قدرت دی لذت دی شیر
 موزون نیکی سکولو بچے ہش مقالات
 کیہ قسمہ بوگران شہنی مگومو اوقات
 زندگی بگرو سوز شیر، علم سوز دماغ
 ای مشکل شیر کہ ہوتی نوگیان اسپہ تان سراغ
 ☆

☆ طالب علم ☆

خدائی تہ کیہ طوفاناری آشنا کورار
 تہ کتا باری ممکن نیکی فارغ بیک کہ تو
 کہ تہ سمندرو اوجو شو مائیکی اضطراب
 کتاب راک اسوس، معمم نو صاحب کتاب
 ☆

☆ عورتان آزادی ☆

کیہ فائدہ کیاغ رے بوم وادی قبری
 ہے رازو عورتو بصیرت تان کوروی فاش
 کیہ اشاری شیر آرائش اوچے قیمتہ زیادہ
 پروشی تان خفا اسونی مہ ساری تنہیو فرزند
 مجبور اسونی، محذور اسونی مردان خردمند
 عورتان آزادیا کہ زمر دو گوڑ بند
 ☆
 خردمن روئے

ادبیات

☆ فنون لطیفہ ☆

(پیرسومنور)

مہ غبجہ ہنرو کمالو کیہ لاژیر کہ حقاری صیہ مغربو حرم شیر بیگانہ
حرم نو بلکہ فرنگی کرشمہ بازوئی کھوشیے اسونی حرموز چہ روج بت خانہ
صیہ بکلہ جے غرق بیروان شیر تعمیر کارو کہ دمشق ہمتان ہوشین جتی شیر ویرانہ

☆

☆ ادبیات ☆

عشق ہنسے پیروئی عقل خداداد کورار تان عزتو دوستو کو چاہانہ برباد کورار
پرانو موخا نوغ روح آباد کورار یا پرانو روح تقلیداری آزاد کورار

☆

☆ امیدوشخور ☆

یور پرائی تان شعورانتے ہوش پیغام دنیا شیر عجب اشاری کیہ وت چھوچی کیہ وت شام
نہ شعور ہلمن زاہمتکا شیر راحت نہ چھوچی خون گمبوریان شومکھیکا شیر آرام

☆ امید ☆

مقابلہ تھے زمانو سوم جم کورومان اگرچہ آوانہ سپاہی اسوم نہ امیر جنود
صیہ کافری کہ نو کافریاری کم دی نو کہ فروسک لوویاک موش ہائی گرفتار حاضر و موجود

☆

☆ باغوروشتی ☆

☆ گمبوری ☆

البت تو جو شام او شو و طاری دو دیری مہ اے آسمان یوشٹ! نو مہ وطن دو دیری نیکی

☆ پراثرگار ☆

ہویان مگم پرواز و مختاری روشت حیه نکتہ کہ آسماری زمین دو دیری نیکی

☆

☆ رومی ☆

غلط مگر شیر تہ بلائنا کو غیچہ ہونیہ پت تہ وجود تہ بچے شیر راز ہونیہ پت
تہ نیاز نیکی آشنائے ناز ہونیہ پت کہ شیر قیاماری خالی تہ نماز ہونیہ پت

☆

☆ حرام بشتاؤنو ☆

نہ مہ زکر اشیر صوفیان سوزاچے سرور نہ مہ فکر اشیر پمانہ ثواب و عذاب
خدائی کورار کہ ہتوعو اتفاق ہائی مہ سم شہرو دشمن کہ آسور محرم حدیث و کتاب
اگر ہوازا کھوش کہ شیر بریکو پیغام تے حرام مہ نظر اشینی تائے چھنگ و رباب

☆

☆ مشرقواوچے مغربوسیاسیات ☆

”مشتراکیت“

سوچ ہوئی افکار و تھراپو سورا مجبور پھو شپوروک طریقان ساری زمانہ ہوئی بیزار
قرآنا یوس غوطہ زن اے مسلمان موش خدائی کو رار تے عطا جدت کردار (۱)
کیاغ کہ حرفِ قَلِّ الغوا کھوش شیر ہونیہ پت حیه زمانا البت تے حقیقت ہوئی نمودار (۲)
(۱) کھردارونوئی گری (۲) ویرلیغ

☆

☆ کارل مارکس ☆

حیه علم و حکمتو ہوازه حیه بحث و تکرارو نمائش

نو خوشیر دنیا ہنسیسے پرانو افکاران نمائش
 ۲ کتابا اے معاشو حکیم آخر لاکھی شیر کیاغ
 لث خطان نمائش کوئی ناوولی خطان (۱) نمائش
 مغربی دنو بتلدا، کلیسا اوپے مدرسا
 ہو سولینے ماڑ کھوشتمینان عقل عیارو (۲) نمائش
 ☆ (۱) لیکران (۲) مکار عقلو

☆ تھوشیشک ☆

آوا دنو کورمان ساری واقف نومگم
 تو دی حکومتو وزیران سوم تھوشاوسے
 رویان غمبھاری کھوشت نوکیہ دی راز
 دستور نوغ، وانوغ زمانو شیر آماز (۱)
 ریتائی کاکہ تھے ”چو کوٹے“ چھویو شہباز (۲)
 معلوم نو بویان کہ حید تھوشیشکا کہ حقیقت
 (۱) شروغ (۲) بورج بورج
 ☆

☆ غلامیونفسیات ☆

شاعر دی پیدا بیٹی اسونی، علماء دی حکماء دی
 مقصد ہے خدایو بندگانن مگم ای
 خالی نیکی تومان غلامیو زمانہ
 ہر ایوالی اگرچہ اسور تان مطلبہ یگانہ
 باقی نو بھچار شیرو شیریو فسانہ
 مسائیو آویلان ساڈز فیمنان بہانہ
 کو روئیان غلامن غلامیو سچے رضا مند
 ☆

☆ ابلیسو پیغام تان سیاسی ژیراوانتے ☆

ہتے زہچی دیرو برکوپوشی نو بہتو نیران پھوک دی
 عربو فکر وتے دینی فرنگی خیالاتان
 محمڈ روحو ہوو بدناری نیزور
 اسلامو حجاز اوپے بھناری نیزور
 ملو بہتان زومان اوپے بلاخاری نیزور
 ہش غزل راکو چناری نیزور
 افغانیان دیو غیر تو شیرحیہ علاج
 اقبالو نفسو وجھین شیر گمبوریو انگارتیز

☆

☆ تہذیب و آغ ☆

اقبالو شک ہو شرافتہ نیکی ہر مظلوم قومو یورپ اسور خریدار
 حیدہ کلیسا بیرو کرامت شیر کہ ہسے ہتلیو چراغان سورا روشنت کوری اسور افکار
 پولویریان مگم شامو اوچے فلسطینو بچے مہ ہردی تدبیرو سورا کھو لاؤ نو بویان حیدہ عقیدہ دشوار

☆

☆ غلامان نمیش ☆

ربائی ترکوای مجاہد تے نمیشارنی درونگار سجدا کو کورونان ہسہ امام؟
 تے سادہ مجاہد موش تے آزاد مومن پتہ نو او شوئی ہوتے کہ کیہ اشاری شیر نماز غلام (1)
 ہزار کوروم شہنی آزاد رویانتے دنیا ہستان علمو زوقو سوراشینی امتان نظام
 بدن غلامن علمو سوزاری شیر محروم کہ شیر اور او غلامن چھوئی تے انو سو بچے حرام
 خدائی نصیب کورار ہندوستانو اما ماننتے تے سجود کہ ہتھوا شیر قومو زندگیو پیغام

☆

(1) غلامونیش

☆ فلسطینی عربوتے ☆

زمانہ ہنسیسے دی نیکی کوس کہ سوزاری فارغ
 آوا ہوش کومان تے انگار تے وجود اشیر
 تے دوائی نہ جیوا شیر نہ لندنا
 انگریزو ژانو یورو 'ہنجنہ یودا' شیر (1)
 غلامیاری امتان نجاتو بارا کوری اسوم کار آوا
 کہ خود یو پرورش اوچے لذت نمودا (2) شیر
 (1) یودیان قف (2) نمائش

☆

☆ محراب گل افغانو افکار ☆

مہ کوستان! تے پے شھی تیم کورا تے زمین شیر مہ تت پو خاک
 تے ڈوک اوچے خمہ مہ جنت الفردوس چھوئی تے خبر دغون دور، اوغ تے تہناک

☆

ای کھوگودو ضرپوسورا' افسانہ کوتاہ
 آخلم' بند! الملکت نند
 کوریان حاجت شیرانتے رویاہ (۲)
 تو دی شہنشاہ آوادی شہنشاہ
 کہ ہسے نو مشکیتائی سلطانو درگاہ

نادر شاہ گانی آوائی دیو دولتو
 افغان باقی' کسار باقی
 حاجتاری مجبور آزاد بروئی
 محرم خودیاری کیادت کہ ہوئی غریبی
 قومان تقدیر ہتے درویش موش
 (۱) ژپ ژپو کوراک (۲) ژڈ

☆

ہر زمانا کوریان طواہ ہتو عو زمانہ
 کورے ہو حفاظتو کہ حیہ موتی شیر یگانہ
 شیر کوس کہ تصوراً فظ بزم شبانہ
 مشرقا شیر تقلید فرگیو بہانہ

کا کہ ایجادو عالما سور ایجاد کوراک
 تقلیدو سورانا کارہ موکو تان خودیو
 ہتے قوموتے تجدیدو پنجام بمبارک
 مگم مہ شک شیر کہ حیہ تجدیدو ہواہ

☆

تو دی اے کہہستانو ژاؤ ہوش کورے خود یوتان
 اے غافل
 کا کہ تان چھترو اوغ نو پرائی ہسے کچہ دہقان
 اے غافل
 کوس کہ ہوا تیر نیکی ہنت کچہ طوفان
 اے غافل
 عالم اوپے فاضل تان دین اوپے ایمانو بیز ہمبہان
 اے غافل

روی بدیل' شای بدیل' ہدی ہندی ہندوستان
 ہوش کورے خودیو تان
 موسم جم' اوغ بو' چھوتی دی ذرخیز
 ہوش کورے خودیو تان
 ژانگ کوس کہ ابو شم نیکی ہسے کچہ دریاہ شیر
 ہوش کورے خودیو تان
 = بے علی لاکھتیاں بے علان عرتو
 ہوش کورے خودیو تان

☆

انکار، ہوانانن ہونی زیر اوپے زیر کیاغ
 اے پیر حرم = مناجات سحر کیاغ؟

ہر پرا ای قیامتو چھوچی غمچھی گویان
 کوریکو بوسان ژانگ کوریکاری غیر زندہ ہال بیکو حلافو

☆

مشکل نو اے صوفی راہ علم فقیری
 پیدا کہ ہوئی اگر ہو طبیعت = حریری (۱)

آرمو ضمیر ہتو عو حقیقتو سورا شیر گواہ
 چور کورا بہجوران ششیرو لائقہ
 (۱) ریشی

☆

کہ ہوئی صاحب مرکزتے خودی کیاغ شیر خدائی
 انجاوے مہ زومو لمبوس حنائی (۲)

قوان پچے بریک شیر مرکزاری جدائی
 اے یورا مشرقو پرداری یونسی
 (۲) شابو کانیو زپان

☆

کہ قبیلان موٹی امتیاز تمام تر خواری

یہ لوؤ صحیح پرائی شیر شاہ سوری

خوش شیر بہتان نام وزیری اوچے محسود ہنسی دی ہمیت افغانیتو زپاری اسونی عاری (۱)

☆

انگریزو ساری بو پرورشنی شیر مومنو منزل قدم اوساوسے حیہ قدم انتہائے راہ نو
کھولاؤ شمنی سفان بچے غریبان شراب خانہ آزہ علمان عیش اوچے عشرت گناہ نو

☆

حیہ شہیلی اوچے شیرنی کوہتے طاقت اوچے عزت کو
اے دشمن بوجم شیر مدرسو نضا مگم
(۱) بانو بلبل (۲) بیابان بوج
”بلبل چنستانی“ (۱) ”شہباز بیابانی“ (۲)
ساؤز بویان بیابانہ فاروقی اوچے سلمان

☆

ارمنغان حجاز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

☆ اہلسو مجلس شوریٰ ☆
 ”اہلسو“ (۱۹۳۶ء)

ہیہ عناصرو پرانو کھیل ہیہ دنیائے دون
 آوا ہشتم فرگیو، ملو کیتو خوشبو
 آوا غریبان چہچہتام تقدیرو سبقو
 کاکورکیو بویان ہتو عو چوکیرو انگارو اوشک

ساکنان عرش اعظمو آزران خون
 مدوجین ادجھتالی معوذہ دیر اوچے کلسو فسون
 آوا غریبوتے پیر تمام سرمایہ داریو جنون
 کوس کہ ہنگا ہوئی اہلسو سوز درون

☆

☆ اویلو مشیر ☆

پچ کیہ شک نیکی کہ محکم شیر اہلسی نظام
 بو پختہ ہو سورا ہونی غلامیو خوا عوام
 شروعاتی شیر غریبان مقدرا سجدہ کوریک
 بہتان فطر تو تقاضا شیر نماز بے قیام
 ہیہ اسپ کوششو کرامت شیر کہ ہنون
 عونی اوچے ملا ملو کیتو بندگان اسونی تمام
 مشرقو رویان بچے ہیہ موزون ادشوی انیون
 ورنہ، قوالیو ساری کیہ کم نو ادشوی علم کلام
 کوس نو امید یو سورا دلیل شیر ہیہ نورخ فرمان

جماد شیر ہنون زمانا مسلمان موشو پچے حرام

☆

☆ جوؤ مشیر ☆

خیر شیر سلطانی جمہور و شور اوپے شر تو دینو تازہ فتنان ساری نواسوس باخبر

☆

☆ اویلو مشیر ☆

خانے، مگم مہ دینو لوڑیک ریران مے
شہراریو کاروبارو حقیقت خور شیر
تو پوشیتاؤ نوا مغربو جمہوری نظامو
(1) چھوئی ٹونگ ٹانگ/شا

کاکہ ملو کیو ای پردہ ہوئی ہتو عو ساری کیہ خطر
ہیہ میر اوپے سلطانو وجودو سورا نیکی منحصر
موخ روشنت ژان چنگیز و ساری دی تاریک تر(1)

☆

☆ ترولو مشیر ☆

سلطانو روح کہ بہجتائی باقی تھے واکیر اضطراب
کوروم او شوئی کوس کہ فقط عزت کوریک، تسبیح و طواہ
اگرچہ تہ میدان اسونی انگریز و جادو گر تمام

شیر مگم کیلغ ہے یوودیو شرار تو جواب؟
تہ غیر تاری اداپت پست اوپے شمار
ہنسیسہ مہ ہبتان فراستو سورا نیکی اعتبار

☆

☆ ابلیسو تان مشیر ان سوم خطاب ☆

شیر مہ تصرفو ہوستہ جہان رنگ و بو
لاڑینی تان غبجھان سورا تماشا مشرق و مغربو
کیہ سیاستو امان، کیہ کلیسو شیخان

کیہ زمین یوراوپے مس کیہ آسمان نو بتو
آوا کیاوت کہ گرم آرتیام یوروپو توہو لیشو
سغو دیوانہ ساؤ زبیر مہ ای ہو

☆

☆ زاروبلوچو نصیحت تان ژاوتے ☆

بائی تہ بیابانو ہوا تہے گوارا
ہیہ بیابا نو ساری جم شیر نہ دلی نہ بخارا

کیہ دوشلی کہ ۛ بو عارو ہائی اوغو خون بوخے
 دنیو ہو ستاری آلیئے اگر آزاد کہ ہوئی قوم
 خدایو شیر مومنو بہادر یو سورا بھروسہ
 امتو تقدیر کیلغ شیر لو دیکو کا نو بوئی
 وادی حیہ اسپہ شیر' ہے شوتار دی اسپا
 شیر ہش تجارتہ مسلمانو خسارا
 اہلسو یوروپو مشینان سہارا
 مومنو فراست کہ ہوئے تھے کافی شیر اشارا

☆

☆ عالم برزخا ☆

”بیرودوان تان قبروسوم مشتوگلی“

”بیرود“

کیہ اشاری شیر! کہ ہنوو چھوچی شیر قیامت؟
 اے مہ پرائو شہستان! کیلغ شیر قیامت؟

”قبر“

اے شو رسالو بیرود! تے معلوم نیکیا؟
 ہر بریکو کھوش تاقاضا شیر قیامت

”بیرود“

کیہ بریکو کہ کھوش تاقاضا شیر قیامت
 شو رسالو بیرود آسوم حیہ لو صحیح مہم
 روح ای دفعہ وا قالیپو اوتار
 ہے بریکو ژالہ گلنتار نو آوا
 ظلت کدہ خاکو ساری بے زار نو آوا
 اگر ہش کہ شیر قیامت تھے خریدار نو آوا

☆

☆ دور ژخیودعا ☆

حیہ پرائو بت خاناسونی غرض مندیت پرست
 غمگین بتان و جھین کہ ہونی تھے کو نیان خدایو یاد
 عبادت دی شیر بے فائدہ نمعیژ دی بے فائدہ
 غریبانن قسمت شیر ہے کشوئیک اوپے فریاد
 حیہ علم، حیہ حقیقت حیہ سیاست، حیہ تجارت
 کیلغ کہ شیر ہسے شیر ملوکانہ فکر او ایجاد
 اے اللہ! تہ سوم شکر کہ حیہ پرسوز سرزمین
 یوروپو سودا گرو غلامیاری شیر آزاد

☆

☆ رباعیات ☆

مومن بندو لو دلاویز جگرا لیے، نفس روشت، عجبہ تیز
میر بوئے کوئے دیدار ہووے اسور ہے محفلو رونق کم آمیز

☆

تہ دریاہ کوئیکی طوفان خودی = کونو مسلمان؟
عبث شیر تقدیر یزدانو شکوہ تو تان کونو تقدیر یزدان؟

☆

☆ ملازادہ ضیغم لولابی کشمیر پو بیاض ☆

اوغ = اوخھوغان پریشان بیوساب (۱) چھو چو بوئیکہ = ہوا آسونی بے تاب
اے وادی لولاب

اگر منبر اوچے محرابا کہ ہنگامہ نو ہوئی دین مومن بندو بچے بریک شیریا خواب (۲)
اے وادی لولاب

لو عجبہ شیر فراستو نوراری خالی سو زاری خالی شیر صوفو مئے تاب
اے وادی لولاب

انگاہ بونی ہر دی بتو عو چھو چو فغاناری ہے قومو موڑا مذتاری شیر ہے فقیری تاب
اے وادی لولاب

☆

(۱) سیاہ (۲) خوشپ

بریک شیر بو سخت کہ ہتو غلامی شیر نام
دھوکہ اوچے خواجگو فوکہ ہوش کوربیر غلام

بادشاہی آئینا حکمان نونگی گریو لوزی
سورو شور حلال، حشو لذت حرام

اے کہ غلامیاری شیر روح = کنزور
تان بے سوز پزا مٹھے خودیو مقام

سف ولی اوچے عام موش خودیاری بیگانہ

لودیار تھے کہ حیہ معوذ شیرا کہ شراب خانہ
حیہ رازد اسپ ساری کھوشیئے اسور دشمن
کہ حرم تان شیر حرمو چراغو پروانہ

بے خبریو طلسم، کافری اوچے دینداری
شیخ اوچے بر ہمنو لو فریب اوچے فسانہ

☆

نشانہ حیہ شیر زندہ قومان زمانہ
کہ چھوچی اوچے شام بدیل بو نیان ہمتان تقدیر
ہمتان زندگی فرسکی گریو اوچے انسانیتہ کمال شیر
معاف کوریوان فطرت دی ہمتان تفسیر (۱)
خودیو وجمین دیناری واقف موشو ہمال اوچے جلال
کہ حیہ کتاب شیر باقی سف شینی تفسیر

☆

(۱) غلطی گناہ

مغربو ضمیر شیر تاجرانہ شرقو ضمیر شیر راہبانہ
ہتھو اسورار موژ شیریکنڈ سیکنڈ ہیارا بدیل نو بیوان زمانہ
دریا ہو کنارہ حضرتہ سے ریتائی راز داربو اندازا
سکندری یا قلندری اوشویا ہی سف طرفاشینی ساحرانہ
کیاغ شیر نام ہوو، خدا یو دھوکہ دیک یا تان سوو
عملاری فارغ ہوئی مسلمان ساؤ زبے تقدیر و ہمانہ

☆

☆ حضرت انسان ☆

کیہ اشاری کھوشت نو ہوئی کہ حیہ دنیا شیر نورانی
کہ ہر ای کھوشت اشار بوئے دیو نو بیٹی شیر ذوق عیانی (۱)
کوری اسور خدائی دریاہن طوفانی
مطلب استاریو ساری شیر کوس چھویو تمہسانی

دنیا علم اوچے نظر و شیر کیہ قسمہ ارزانہ
حیہ دنیا دیدارو دعوت شیر آدمو نسلوتے
حیہ تان آدمو ژاؤ اسور کہ ہوو لہنو اشرومین
آسمانوتے کیہ پتہ کہ حیہ چھوئی پے شھمنی کوس دور شیر

☆

(۱) بے پروگیو شوق

☆ تعارف ☆

رحمت عزیز خان	☆ اصل نام ☆
رحمت عزیز چترالی	☆ ادبی نام ☆
چترال (پاکستان)	☆ پیدائش ☆
صحافت، تحقیق و تصنیف	☆ پیشہ ☆
خوشے (KHOSHAY)	☆ شجرہ نسب ☆
(۱) ایڈیٹر ماہنامہ ”شندور“ کراچی	☆ موجودہ مصروفیات ☆
(۲) ڈائریکٹر کھوار اکیڈمی کراچی	
(۳) صدر انجمن ترقی کھوار کراچی	
(۴) ایڈیٹر صدائے چترال کراچی	
(۵) تحقیق ادب	

☆ رحمت عزیز چترالی کی کتابیں ☆

☆ شاعری ☆

(۱) گلدانِ رحمت (طنزیہ و مزاحیہ کلام) اردو	☆ طبع شدہ ☆
(۲) گلدستہ رحمت (طنزیہ و مزاحیہ کلام) کھوار	
	☆ ترجمہ ☆
(۳) گل افشانیات اقبال	☆ زیر طبع ☆
	☆ (تحقیق) ☆
(۴) کھوار زبان و ادب کی مختصر تاریخ	
	☆ زیر تدوین ☆ (۵) کھوار اردو لغت
(۱۵) تاریخ اسلام (کھوار)	
	(۶) سخنورانِ چترال

- (۷) چترال اور پولو
- (۸) قومی زبان اردو کے چترالی شعراء
- (۹) مزاق مزاقہ (طنز و مزاح)
- (۱۰) تاریخ چترال
- (۱۱) اشور جان چترال
- (۱۲) چترالی ثقافت
- (۱۳) تاریخ کلاش
- (۱۴) علامہ اقبال
- (۱۶) سیرت النبی صلی اللہ علیہ وسلم — (کھوار)
- (۱۷) یہ نامہ تیرا اور میرے نام اللہ اللہ (خطوط)
- (۱۸) تور کھو پیچی وار (تنقید)
- (۱۹) موٹرا بو (اردو/کھوار کے مشترک الفاظ) — (تحقیق)
- (۲۰) پاکستان کا ماحولیاتی لغت
- (۲۱) چترال میں آثار قدیمہ کی تلاش (تحقیق)
- (۲۲) تومنہ ٹران (منجیدہ شاعری)
- (۲۳) کھوار رسم الخط (چند تجاویز)

1000
1000
1000
1000
1000
1000
1000
1000
1000
1000

1000
1000
1000
1000
1000
1000
1000
1000
1000
1000

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

